

Szász Lídia Sára

**KÉZIKÖNYV
A NEGYEDIK RAJZKÖNYVEMHEZ**

APÁCZAI KIADÓ
Celldömök, 2010

Lektorálta
KÁRPÁTI ANDREA
az MTA doktora

Bírálta
SIMON ENDRÉNÉ

Szerkesztette
BOZSIK ROZÁLIA

AP-408

ISBN 963 464 759 6

© Szász Lídia Sára, 2009

A kiadó a kiadói jogot fenntartja.
A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak része
semmiféle formában nem sokszorosítható.

Kiadja az Apáczai Kiadó Kft.
9500 Celldömölk, Széchenyi utca 18.
Telefon: 95/525-000; fax: 95/525-014
E-mail: apaczaikiado@apaczai.hu
Internet: www.apaczai.hu
Felelős kiadó: Esztergályos Jenő ügyvezető igazgató

Nyomdai előkészítés: Do-Int Stúdió, Dóra György

BEVEZETŐ

„Művészet valójában nem létezik, csak művészek vannak. Régen az ember fogott egy marék színes anyagot, és bölényeket festett a barlang falára. A mai művészek többnyire boltban vásárolják a festéket, és talán plakátokat rajzolnak, esetleg számtalan más formában alkotnak a rajzolásán kívül, akárcsak a régiek. Ha az ilyen foglalkozásokat művészetnek mondjuk, nem szabad elfelejtenünk, hogy ez a szó koronként és helyenként mást és mást jelent, és az a bizonyos nagybetűs MŰVÉSZET valójában nem létezik. Vérig sértheted a művészt, ha azt mondod neki, hogy az, amit festett, mintázott, a maga nemében jó, csak éppen nem „művészet”. Alaposan megzavarhatod azt, aki egy festményben gyönyörködik, ha közlöd vele, hogy ami neki annyira tetszik a képen, az nem művészet, valami más.

Számtalan okból lehet szeretni egy képet vagy szobrot. Van, akinek azért kedves egy tájkép, mert az otthonára emlékezteti, a portré, mert barátját juttatja az eszébe. Ebben nincs semmi rossz. Természetes, hogy száz meg száz emléket idéz fel bennünk a kép, amelyet nézünk, és az mind többé-kevésbé hat az érzésünkre, kiváltja tetszésünket vagy nemtetszésünket. Minden benyomás helyénvaló, ami közelebb visz a művészetekhez. Előfordul azonban, hogy az alkotás befogadása során egy oda nem tartozó, kellemetlen emlék elfogulttá tesz bennünket. Igyekezünk, hogy ne utasítsuk el a szépet, hisz sokat veszünk, ha elmegyünk egy műalkotás okozta élmény mellett.”

Gombrich, E. H.

Claude Monet: *Giverny*

A RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA TANTÁRGY 4. ÉVFOLYAMÁNAK TANTERVE

Évi óraszám: 55

Belépő tevékenységek

- Ellentétek megjelenítése, hangsúlyozás kiemeléssel.
- Vizuális nyelvi elemek árnyalt alkalmazása, tudatos komponálás.
- A gondolat, hangulat kifejezéséhez az eszköz megválasztása: a formák, foltok, tömegek elrendezése.
- Műalkotások hatása, témája és technikája közötti összefüggés jellemzőinek felismerése.
- Képzőművészeti műfajok rendszerezése, népművészeti tárgyak megismerése.
- A térábrázolás új eleme a közvetlen megfigyelésen alapuló forma- és színtanulmány, a takarás megfigyelése, a dinamikus mozgásábrázolás.
- Nézetrajzok, útvonalrajzok, térképek készítése.
- Tárgykészítés adott igény alapján.
- Tárgyelemzés, épületelemzés az anyag, a rendeltetés és forma kapcsolatának feltárásával.

Témakörök

Kifejezés, képzőművészet

Nyelv

Összetettebb vizuális minőségek szélesebb skálájának ismerete és használata az alkotásban. Ellentétek, szíkontraszt, vonalkontraszt. A színek hangulati hatása. Kiemelés forma- és színminőséggel, mérettel, elhelyezéssel, kontraszttal, vonalvastagsággal. Egyensúly és feszültség, szimmetria és aszimmetria. Komponálási kifejezési eljárások gondolkodási módszerei.

Alkotás

Adott témához kapcsolódó élmény, hangulat feldolgozása síkon és térben. Élmények, emlékek, gondolatok és történetek feldolgozása közös alkotásokban (pl. illusztrációban, képsorozatban, szoborkompozícióban).
Képek, tárgyak jelentésmódosítása formaátírással, átszínezéssel, megismerésével.

Befogadás

Képzőművészeti alkotások leírása, a legfontosabb vizuális nyelvi kompozíciós, tematikus és a mű típusából adódó hatás értelmezése. Egyes képzőművészeti műtípusok jellemzői (pl. vallásos téma, életkép, történelmi kép, illusztráció, lovas szobor, kisplasztika). Festmény, grafika és szobor szerzője, címe, műfaja, technikája, műtípusa. a múzeumok szerepe. Az elérhető közgyűjtemény, kiállítás megtekintése, a lakóhely nevezetes szobrainak, épületeinek megismerése. könyvtári munka.

Vizuális kommunikáció

Nyelv

A formák (foltok, tömegek) és színek közlési szándéknak megfelelő elrendezési módjai a kiválasztott képmezőformában, illetve a térben. Foltok, tömegek mint a testesség hangsúlyozásának eszközei. A vonal kiemelő szerepe, a „keresgélő”, vázoló vonalak, a körvonal, vonalrendszerek, szerkesztett és szabadkézi vonalak. A sötét-világos, hideg-meleg színkontrasztok figyelemfelhívó jellege.

Alkotás

Modellek rálátásos ábrázolása megfigyelés alapján (színbeli és tónusos megjelenítés). Tapasztalati úton megismert folyamatok jellegzetes állapotainak ábrázolása (pl. egy növény élete). Egyszerű térosztásokat közlő alap- és térképrajzi vázlatok készítése. Jelalkotó forma, vonal- és szín-redukciók.

Befogadás

Térkifejezési módok: nézőpont jelölése, takarás, feljebb-lejjebb helyezés. A felülnézet. Magyarázó rajzok, folyamatábrák, vizuális közlőjelek funkciója; olvasásuk, üzenetük értelmezése. Sík- és térformák jellemzői. Szín- ismeretek összefoglaló áttekintése. Ábra és látvány kapcsolatának elemzése.

Tárgy- és környezetkultúra**Nyelv**

A tárgyakat használó (fogyasztó) egyéni stílusa, formajegyei. A rendeltetés, az anyag, a forma, a díszítés és a méret összehangolása, célnak megfelelő megválasztása.

Alkotás

Egyéni igényt kielégítő tárgyak használatnak megfelelő elkészítése. Egyszerű tárgy, épület modellezése (pl. jármű). Környezetalakító tevékenység (pl. kiállításrendezés).

Befogadás

Köznapis és ünnepi tárgy és tárgycsalád elemzése a rendeltetés, az anyag, a méret, a forma legegyszerűbb összefüggésének bemutatásával (magyar és más kultúrából származó példák). Az épített környezet és egyes épülettípusok (pl. lakó- és középület) elemzése a rendeltetés és a forma legegyszerűbb összefüggéseinek vizsgálatával (pl. mai épületek, népi építészeti emlékei). A helytörténeti gyűjtemények, közgyűjtemények rendeltetése.

Technikák

Az előző években már tanult technikák újabb technológiai változatai. Kollázs és montázs. Fonás, madzagszövés, gyöngyfűzés. Textil- drót és papírplasztikák és tárgykonstrukciók, modellek. Művészeti technikák ismertetése a megismert műtípusok kapcsán (pl. egyedi rajz, sokszorosító grafika, olajfestés, freskó, bronzöntés, kőfaragás, fafaragás, agyagmunkák).

Megismertetésre, elemzésre ajánlott műalkotások

Kerített ház – Pityerszer, Botpaládi ház, Faragott, festett oromzatos ház – Hegyhátszenpéter, Hollókői ház, Füstös konyha, Matyó tisztaszoba, Mai lakóház külső és belső képe, Hősök tere, Vajdahunyad vára, Makovecz Imre: Sárospataki művelődési Ház, Ligeti Miklós: Anonymus, Ferenczy Béni: Bem érem, Götz János: Szarvas, Cseh László: Táncolók, Michelangelo: Ádám teremtése, Ferenczy Károly: Október, Fényes Adolf: Babfejtők, Koszta József: Tányértörölgető, Wágner Sándor: Dugovics Titusz, Glatz Oszkár: Birkózók, Kapatisztító, Kunsági gyapjúhímzés, Hímes tojás, Mézeskalácsbáb, Aratókorsó, Tálak, Miskakancsó, Magyar koronázási jelvények.

A megismertetésre szánt műalkotások kiválasztási szempontjai

A műfaj tipikus alkotásait a tanító választja ki, pedagógiai céljainak és a témának megfelelően. Ezen belül a válogatás további szempontja, hogy lehetőleg az egyetemes és a magyar művészettörténet kiemelkedő műveit és alkotóit mutassák be. A példák között lehetőleg legyen történeti és mai alkotás. Tartalmazza a magas művészet példái mellett a magyar népművészet és a mindennapi környezet tipikus tárgyait és épületeit is. A helyi, regionális értékek bemutatása kiemelt fontosságú feladat. A tananyagban jelzett példák a választáshoz kívánnak segítséget nyújtani.

A továbbhaladás feltételei

A negyedik osztály befejezéséig megszilárdulnak a gyermek vizuális nyelvi és kompozíciós készségei. Élményeinek kifejezéséhez a megoldást önállóan választja, motívumai egyre változatosabbak; megjelenít jellemző mozdulatokat. Jártas a műalkotások közös elemzésében, önálló véleményt formál, tetszésítéletét indokolja. Ismeri a képzőművészet több műtípusát. Felismer, megnevez művészeti ág, cím és alkotó szerint az elemzett alkotások közül legalább három-három művet. Ismeri a lakóhelyén vagy környékén található múzeumot vagy néprajzi gyűjteményt. A könyvtár művészeti albumait önállóan használni tudja.

Adott modelleket közvetlen megfigyelés alapján értelmesen ábrázol, jellemző formáik, főbb arányaik megragadásával. Vázolni tudja, érti a nézetek összefüggését. Rendelkezik alapvető színismeretekkel, színhasználati jártassággal. Érti a vizuális kommunikáció jelentőségét a tanulásban, tájékoztatásban.

Megalkot egyszerű képi közléseket.

Ötletes és egyre önállóbb a különféle rendeltetésű tárgyak készítésében. Érti a tárgyalakító folyamatot a helyzetfelismeréstől az ötlet megszületésén át az elkészítésig, az ésszerű munkamenet betartásáig. Képes az elemzett min-

dennapi tárgyak, eszközök formája (anyaga, mérete) és funkciója (jelentése) közötti kapcsolat felismerésére. Rendelkezik ismeretekkel az épületek rendeltetéséről, tud konkrét példákat említeni. Életkornak megfelelő jártassággal, készségszinten alkalmazza a tanult technikákat, és ábrázolási módokat. Kialakult készségei vannak az egyszerű, eszköz nélküli és kéziszerszámmal végzett anyagalakításban.

Követelmények a 4. évfolyam végén, a rajz és vizuális kultúra tantárgy tanítási óráin

A negyedik osztály végére legyen a gyerekeknek szóbeli és rajzi magyarázattal kísért, sokoldalú vizuális-manuális tapasztalatuk.

Szilárduljon meg képi-plasztikai kifejezőkészségük és ábrázoló, esztétikai ítéloképességük.

Rendelkezzenek ábrázolási és művészeti ismeretekkel, s tudják ezeket a tanév eleji szintjükhöz képest önállóbban alkalmazni.

Legyenek nyitottak a vizuális-esztétikai élmények iránt, tettekben nyilvánuljon meg alkotó aktivitásuk, befogadói magatartásuk.

Ismerjék a tanulók a nézőpont, a fedés, a takarás fogalmát, és a képalkotás során tudják alkalmazni is!

Legyen tapasztalatuk a tér három irányú kiterjedéséről (magasság, szélesség, hosszúság), a testességről!

Legyenek képesek összetettebb térviszonyok megjelenítésére, megfigyelés utáni ábrázolásra!

Tudjanak adott szempontok szerint megfigyelni, nevelői segítséggel szóban elemezni épületeket: egymáshoz való arányaik, térbeli helyzetük, fő részformáik, díszítésük, ritmusuk, fény-árnyék hatásuk, anyagaik szerint!

Használják bátran az egyéni formakészletüket a kompozíció kialakításakor!

Legyenek képesek két-három alakos körplasztika mintázására, szerezzenek tapasztalatokat az elől-, oldal-, hátulnézetről és a félnézetről!

Fejazzék ki az alakok érzelmi kapcsolatát térbeli helyzetükkel, mozdulataikkal, elrendezéssel!

Legyenek egyszerű rajzi és plasztikai elemzésekkel megerősített tapasztalataik a természeti és mesterséges formák felépítéséről, külső tagoltságukról, változatos plasztikai minőségeikről, forma-átmeneteikről!

Ismerjék a lapos és a kör plasztika különbségeit!

Tudják rajzzal és plasztikában is megközelítően megjeleníteni a formák testességét (vonallal, sötét-világos fokozatokkal, fény-árnyékkal, plasztikus formálással), karakterét, jellegzetes arányait (részek aránya, két forma egymáshoz viszonyított mérete)!

Tudjanak a jellemző nézet alapján térbeli formát síkbeli jellé egyszerűsíteni, s ezeket alkalmazzák a tárgyak díszítésében!

Tudjanak adott célnak megfelelően elképzelni, kitalálni és megalkotni különféle tárgyakat!

Legyenek képesek az egymáshoz illő anyagokat irányítással megválasztani, ötletesen, kreatív módon felhasználni!

Rendelkezzenek sokoldalú tapasztalati háttérrel a következő fogalmak használata során:

- természeti és mesterséges forma,
- jellemző forma,
- síkforma, térforma,
- szabályos, szabálytalan forma,
- mértani alapformák (gömb, kocka, hasáb, henger)!

A Nemzeti alaptanterv szerepe a közoktatás szabályozásában

2003 decemberében a kormány rendeletben határozta meg a Nemzeti alaptanterv (NAT) kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló dokumentumot [243/2003. (XII. 17.) korm. rendelethez].

A NAT a magyar oktatásügy, a tartalmi és tantervi szabályozás legmagasabb szintű dokumentuma.

Fő funkciója: a közoktatás elvi, szemléleti megalapozása úgy, hogy egyben biztosítsa az iskolák tartalmi önállóságát.

Meghatározza:

- az országosan érvényes általános célokat,
- a közvetítendő műveltség fő területeit,
- az egyes szakaszokban érvényesülő fejlesztési feladatokat.

A tartalmi-tantervi szabályozás második szintjén a NAT szellemiségét kifejező, részletes útmutatást nyújtó kerettantervek találhatók.

A NAT és a kerettantervek orientálják a tankönyvek íróit, szerkesztőit, a tanítási segédletek, eszközök készítőit.

A helyi tantervek, tanítási tartalmak NAT szerinti megvalósítását segíti e kiadvány is, ami a Rajz és vizuális kultúra követelményrendszerét öleli fel.

A tartalmi-tantervi szabályozás harmadik szintje az iskolák helyi tantervei, amelynek meg kell felelni a NAT előírásainak.

A helyi tantervek elkészítésének háromféle módja:

1. Átveszi az iskola a kész tantervet.
2. Programcsomag alapján összeállítja a helyi tantervét.
3. Saját helyi tantervet készít vagy már ilyenvel rendelkezik.

A kész tantervet a helyi sajátosságoknak megfelelően szükséges kiegészíteni vagy részben átdolgozni. Ez elősegíti az önálló intézményi profil kialakítását.

A NAT szellemiségét meghatározzák:

- Magyarország alkotmánya,
- közoktatási törvény,
- emberi, gyermeki, etnikai, kisebbségi jogok,
- nők és férfiak esélyegyenlőségéről szóló nemzetközi, magyar dekrétumok.

Ennek az értékrendnek a súlypontjai:

- demokratizmus,
- humanizmus,
- egyéniség tisztelete és fejlődése,
- alapvető közösségek együttműködésének kibontakoztatása,
- a nemek esélyegyenlősége,
- szolidaritás,
- tolerancia.

A NAT nemzeti, mert a közös nemzeti értékeket szolgálja.

Fontos szerepet szán:

- az ország és tágabb környezete, a Kárpát-medence megismerésének,
- nemzeti hagyományoknak,
- nemzeti identitás fejlesztésének,
- az ország nemzetiségeihez, kisebbségeihez tartozók azonosságtudat-ápolásának, kibontakoztatásának,
- az iskolai oktatás minden szintjén meg kell ismerkednie minden gyermeknek a nemzetet alkotó hazai kisebbségek kultúrájával, közös történelmünkkel.

A NAT a fejlesztési feladatok meghatározásakor az európai, humanista értékrendre és azokra a tartalmakra összpontosít, amelyek Európához tartozásunkat erősítik!

A NAT (a fentiekkel összhangban) figyelmet fordít az emberiség előtt álló közös, globális problémákra. Hangsúlyozza: az egyének és az állam, a társadalom felelősségét, feladatait, lehetőségeit ezek megoldásában, az emberiséget és az egyes közösségeket egyaránt fenyegető veszélyek csökkentésében.

MŰVÉSZETEK

Alapelvek, célok

A művészetek műveltségi terület alapja

- nemzeti kultúra,
- egyetemes kultúra,
- mindennapi életünk,
- tervezett, alakított környezetünk,
- a természet esztétikai jelenségei.

E területek közös jellemzője

- érték közvetítő,
- érték megőrző,
- aktív befogadásra és alkotásra készítetnek.

A művészetek fejlesztik

- teremtés,
- létrehozás képességeit,
- a megismerés, befogadás és a művészettel élés képességét.

Részterületek: Ének-zene,
Tánc és dráma,
Rajz és vizuális kultúra,
Mozgóképkultúra és médiaismeret

A nevelés során egymás hatását erősítik.

Mindegyik célja: az alkotás,
megismerés,
élményszerű tapasztalatok,
ismeretek nyújtása.

Ezek hozzájárulnak:

- különböző képességek fejlesztéséhez,
- harmonikus személyiség kialakulásához.

A művészeti területek nagy hányada gyakorlati tevékenység – kreatív feladatokkal.

A kreativitás fejlesztésének módjai

- képességek fejlesztése,
- szellemi, lelki tulajdonságok gyakorlása,
- esztétikai fogékonyság,
- fantázia,
- érzékenység fokozása.

A művészetekkel való találkozás hozzájárul

- észlelés érzékenységének,
- kifejezés árnyaltságának fejlesztéséhez,
- nemzeti és európai azonosságtudat kialakulásához,
- a kultúra hagyományos és mai értékeinek megismertetéséhez,
- a művészeti örökség és a belőle kibontakozó kortárs művészetek megismertetéséhez,

- eligazodás a saját kultúrában,
- felismerjük, becsüljük a ma születő értékeket,
- a nemzeti és az európai kultúrán kívül megismert más kultúrák értékei fokozzák nyitottságukat, felkeltik és fejlesztik az új iránti kíváncsiságukat, toleranciájukat.

A művészeti nevelés hatékonyságát fokozza: más műveltségi területekkel összefonódva az iskolai gyakorlat.

TANANYAGTARTALMAK A 4. ÉVFOLYAM RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA ÓRÁIN

TÉR

Térialakítás, építés, konstruálás.

Megfigyelések, elemzések a közvetlen és tágabb környezetben látható téri együttesekről.

Térbeli helyzetek, formák egymáshoz és a nézőkhöz való kölcsönös viszonya.

Nézőpont, nézés iránya, rálátás, fedés.

Térkifejező ábrázolás.

Elképzelt, átélt jelenetek, események, témák képi-plasztikai megjelenítése: a formák lejjebb, feljebb helyezése, takarás, a rálátás, a testesség jelzése, térrétegek alkalmazása.

Formák térbeli helyzetének ábrázolása közvetlen megfigyelés alapján.

Térképek, alaprajzok.

Az építés, az építészet szerepe, feladatai, műfajai, jellegzetes anyagai.

FORMA

Képalakítás: élmények, történetek, elképzelések megjelenítése formák, alakok együttes szerepeltetésével.

Formaelemzés, ábrázolás plasztikában és síkon.

A természeti és mesterséges formák (emberek, állatok, növények, tárgyak) felépítése, részformáik, formakapcsolódásaik egyszerű rajzi magyarázata.

Arányviszonyok: a formák egymáshoz viszonyított arányai, méretei.

A jellemző forma. Sík- és térformák, lapos, testes, gömbölyű, szögletes, szabályos, szabálytalan formák. Mértani alapformák (henger, kocka, gömb, hasáb).

A forma testességének, formai jellegzetességeinek megjelenítése; testes forma síkredukciója: a forma jele.

Tárgyalakítás: két-három figurás térbeli kompozíció alkotása, posztamens alkalmazása.

Különböző rendeltetésű tárgyak (ajándékok, csomagolóanyagok, modellek, térbeli és síkbeli díszítmények, kellékek) konstruálása.

A tárgyalakító művészet területei, főbb műfajai.

A népművészeti és iparművészeti tárgyak.

A szobrászat anyagai, kifejezőeszközei.

SZÍN ÉS FÉNY

Hangulatot kifejező színhasználat, változatos színvariációk alkalmazása a képalakításban és a díszítésben.

A konkrét formák, jelenségek és közvetlen környezetük jellemző színeinek vizsgálata, megközelítő kikeverése. Színkigyűjtés.

A szín, a megvilágítás és a hangulat elemi összefüggései.

A fény-árnyék, a formák testességének ábrázolása sötét-világos tónusértékekkel.

A színtapasztalatok tanév végi összegezése:

– a 12-tagú színekör,

– sötétebb-világosabb, teltebb-törtebb, hidegebb-melegebb színárnyalatok,

– színezetkontraszt, hőfokkontraszt, sötét-világos kontraszt.

A fény-árnyék, vetett árnyék.

A festészet műfajai, anyagai.

ANYAGOK, TECHNIKÁK, TEVÉKENYSÉGEK

Téralakítás lehetőségei: építő- vagy dobozelemek, berendezési tárgyak, botok, lécek, takarók, a gyermekek által készített modellek kombinált alkalmazása a lehetőségek szerint.

Grafika: rajzolás puha grafit- és színes ceruzákkal, ecsettel, krétával, tussal, tollal, rostirónnal.

Nyomatok: papírnymat, monotípiá, üveglap, nyomdafesték vagy lino-color, festékelőhenger használata.

Festés, színes munkák: tempera, vízfesték, zsírkréták, színespapírkollázsok, kevert technikák.

Változatos méretű és minőségű papírok, színes papírok, fotók, újságkivágások, kivágott betűk alkalmazása.

Mintázás: plakett, kerekoszobor, posztamens.

Hizlalás, felrakás, kihúzás, pépes ragasztás, formálás mintázóeszközökkel (vagy gipszmunkák: gipszlap, tömb öntése, karcólása, faragása).

Tárgyformálás, konstruálás: az alsó tagozatban megismert munkafogások alkalmazása, gyakorlása.

Papírplasztika: szabásrajz, hajlítás, hajtogatás, ragasztás.

Textilmunkák: kötözés, fonás, varrás.

Applikálás.

A forma és funkció kapcsolatainak megfigyelése.

Anyagismeret: anyagszerűség. Miből mit lehet készíteni.

– Ismerjék a forma „jelének”, a jelképnek a fogalmát! Ismerjék fel ezek szerepét a képi közlésben (tankönyvek ábrái, oktatási szemléltető ábrák, közlekedési jelek stb.)!

– Legyenek képesek formaredukcióval jeleket alkotni, és ilyeneket olvasni, értelmezni!

– Ismerjék az alaprajz, térképvázlat fogalmát!

– Legyenek tapasztalataik a faktúraképzés lehetőségeiről, a felületmegtuntatás, díszítésmód képi hatásáról!

– Alakuljon ki bennük igény saját munkáik gondos, műves kivitelezésére, legyenek képesek ennek érdekében kitartóan, fegyelmezetten dolgozni!

Nevelői vezetéssel – a rajzórakon szerzett vizuálisesztétikai tapasztalatok felhasználásával – legyenek képesek a tanulók a látvány, a különböző képi közlések, a művészeti alkotások, környezeti jelenségek elemzésére!

Ennek során a látható dolgok feltárásán keresztül jussanak el közösen a tartalom megértéséig, megértéséig, s ezt legyenek képesek szavakkal is kifejezésre juttatni!

Érdeklődjenek a rajzórakon bemutatott és az eredetiben is látott műalkotások iránt!

A felismerés és megnevezés szintjén ismerniük kell a tananyagban megjelölt népi, ipari és képzőművészeti alkotásoknak minimum egyharmadát!

A negyedik osztály végére ismerjék a gyermekek az építészeti, szobrászati, festészeti fogalmát, műfajait (nyitott, zárt tér, épület, lakóház, középület – plakett, kerek szobor, érem, kisplasztika, emlékmű – falfestmény, mozaik, táblakép, rajz)!

A négy év során szerezzenek a tanulók élményeket, tapasztalatokat múzeumokról, kiállításokról, lássanak eredeti alkotásokat. Ismerjék a néprajzi gyűjtemény vagy a skanzen, valamint az Iparművészeti Múzeum szerepét!

Legyenek a gyermekek aktívak és tevékenyek a környezet esztétikai értékeinek feltárásában, óvásában, ítélik el szavakkal is a környezetpusztító magatartást!

VIZUÁLIS NYELV

Az előző osztályokban megismert képi-plasztikai kifejezési eszközök (pontok, vázoló, keresgélő vonalak, foltok, sík jellegű és testes formák, pozitív-negatív formák, fény-árnyék, sötét-világos, térbeliség jelölése, színek stb.).

Kompozíció: a képalakítás, térrendezés, díszítés elemeinek, motívumainak egyensúlyos elrendezése, az érzelmileg, tartalmilag fontos részek kiemelése (színnel, elhelyezéssel, arányokkal, kontrasztokkal, vonalakkal, díszítéssel, ritmussal).

A célnak megfelelő méret, formátum, anyag és technika közös megválasztása, indoklása. A forma jele. A megjelenítő, a magyarázó és nézeti ábrázolás különbségei.

TANÍTÁSI TERV

Szeptember	Miért szép? Az őszi Virágok	Rajzolj virágot! Virágaim Motívumok tárgyakon Díszítések	Színek világa Kísérletezz a színekkel! Színkeverési gyakorlatok	A kék és árnyalatai Virágcsendéletek Fess virágcsendéletet!
Október	Szárazvirágok Virágcsokrok ünnepekre	Iskolai és sportruházat Ünnepi viseletek	Kép felnagyítása	Séta a korzón, ünneplőben
November	Őszi szünet	Portré I. Portré II.	„Természet nélkül nincs művészet...” Kövek	Kőépületek Kő- és kavicsvár
December	Képzletünk képei Nézegetem a képeket	Mozaik Kavicsmozaik	Legszebb ünnep a karácsony Karácsonyi csomagolópapír	Téli szünet
Január	Magyar várak A diósgyőri vár A Seholnincs vár	Séta Magyarországon Néprajzi tájegységek a Kárpát-medencében	Településformák Népi építészet	Lakóházak típusai Lakóházak belső elrendezése
Február	Viseletek Kabátszerű felsőruhák	A népi kerámia Fazekasmesterség	Népművészetünk Iparművészet	Bélyeg Bélyegtervek
Március	Rajz és szín Képsor	Szín és zene	Tavaszi virágcsokor	Mi a kép? Képsor – képsorozatok
Április	Tavaszi szünet	Állóképek Zsiráf a fényképésznél	Mozgóképek A film Képes forgatókönyv	Amit a színekről tudnod kell Színek elnevezése
Május	A festmény színei Magad is láthatod!	Szártott virágok Virágmotívumok Mandala	Képalakítás Felmérés Zenehallgatás	Családi fotók 1., 2.
Június	Tájkép Táj és ember	Értékelés tanév végén		

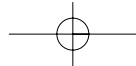
Szabadon felhasznált órakeret: 14 óra

- 2 óra: múzeumlátogatás,
- 2 óra: kiállítás, közgyűjtemény megtekintése,
- 4 óra: pályázatok előkészítése, tehetség gondozás,

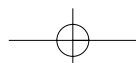
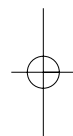
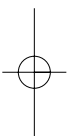
- 2 óra: séták, kirándulások, gyűjtőmunka,
- 4 óra: Az én képtáram c. fejezetben a képekhez tartozó feladatmegoldásokra fordítható időkeret.

TANMENET

Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Szövegértés Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
IX. 1. hét	Miért szép? Az ősz Virágok (4-5. o.)	Formák testességének megjelenítése plasztikus formálással az ősz színeivel Őszi színek és formák tanulmányozása	Térértelmező, tér-ábrázolási képesség fejlesztése <i>Esztétikai</i> érzék fejlesztése Művészi önkifejezés <i>Anyanyelvi kommunikáció</i> Szókincs bővítése	Grafit- és színes ceruzák, pasztell, színes papír	Természetismeret, környezetkultúra, irodalom, ének-zene A képanyag vizsgálata a szöveg értelmezésének tükrében (színek, formák, fény és árnyék)	Tankönyv kép és szövege Katalógusok Virágfotók Növényhatározók Képek bemutatása National Geografic fotók az őszi virágokról Képkeresők a neten Válogatás családi albumból
2. hét	Rajzolj virágot! Virágaim Motívumok tárgyakon Díszítések (6-9. o.)	Az élő természet formáinak vizuális megjelenítése A formák a színek és a motívumok kapcsolata	Énkép, önismeret Környezeti nevelés Hon- és népismeret	Festék, vékony ecset, színes vékony tollak Gyertya a kontúrozáshoz	Képolvasás: Vizuális jelek: folthatás Színek erőssége Tónusok	Leonardo de Vinci: virágtanulmányok Népi kerámiák forma és színvilága Motívumok meghatározása A porcelánok minta gazdagságának megfigyelése pl. Szász Endre a Zsolnay porcelán tárgyak bemutatása

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
Virágok megfigyelése a rövid séta alkalmával	Tónusskála elkészítése; rajz a virágról	Sötétítés, világosítás, plasztikusság	Tanítói bemutatásnál: Vizuális elemek, pont, vonal, foltképzés Vonalfajták bemutatása	Technikai megoldásra vonatkozzék	Közös, egyéni	<ul style="list-style-type: none"> – A forma karakteres megrajzolása, – a színek megválasztása, – technikai megoldások
A porcelánok mintagzdságának megfigyelése	A motívum kiegészítése az eredetinek megfelelően					

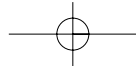

Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Szövegértés Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
3. hét	Színek világa Kísérletezz a színekkel! Színkeverési gyakorlatok (10-12. o.)	Ismerjék, tudják megfesteni a 12 részes színek 12 részes színek színeinek meghatározása, hideg-meleg színezet, sötét-világos kont- raszt	Szín- és fénytani ismeretek gyarapítása Művészeti tudatosság Digitális kompetencia Önálló tanulás	Festékek, ecsetek, rajzlapok Tempera, ecsetek, törlőruha Szakkönyvek, ornamentika, albumok képei	Tankönyv ábrái és egyéb szakirodalom A már meglévő ismeretek alkalmazása (konstruktív didaktika) Első- és másodrendű színek keverése, derítés, sötétítés	Színtablók, színekörök, színcsillag, 12, 6, 3 tagú színekörök, színekontrasz- tok, színharmóniák Tankönyv ábrái Johannes Itten: Színek művészete Színtablók Színcsillagok Színekörök (kontrasztok, harmóniák) Johannes Itten tablói alapján színfoltok felfestése
4. hét	A kék és árnyalatai Fess virág- csendéletet! (13-15. o.)	Vizuális, esztétikai tapasztalatok felhasználásával műelemzés Az élő természet formáinak vizuális megjelenítése. A formák és színek kapcsolata	A szépirodalmi illusztráció alapvető jellemzőinek megismerése Szín- és fénytani ismeretek gyarapítása Megfigyelés, a tapasztalatok rögzítése, majd megfogalmazása képpé Kifejezőképesség Internet használat (kommunikáció az elektromos médiákból)	Festékek, tempera, ecsetek, törlőruha, rajzlapok Szakkönyvek, albumok, tankönyv képei Tempera Vízfesték a csendélet festéséhez	Tankönyv ábrái Magyar irodalom, történelem Tankönyv képei, albumok, képek válogatása, előzetes feladatok A gyakorlat során tanult ismeretek alkalmazása Johannes Itten Színművészete, Albumok	Színtabló Van Gogh, Cézanne, Munkácsy csendéletei Van Gogh, Munkácsy, Cézanne csendéletei Képek nézegetése Kék árnyalatok képeken Monet, Picasso Johannes Itten a kék színekről

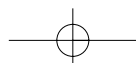
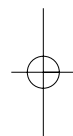
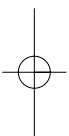
Kézikönyv a Negyedik rajzkönyvemhez

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
Tankönyv képei a színekről Színek keverése; a kék és árnyalatai; képek nézegetése	Színek tulajdonságainak megismerése és gyakorlati felhasználás	Nedves alapra híg festékkel, tankönyv feladatának megoldása	Magyarázat, gyakorlás, szemléltetés	A színek – keverés után Eszközökre vonatkozik	Közös, egyéni	– Színek ismerete a vizuális nevelés fontos része, – színkeverés eredményessége
Kép- és szöveg-elemzés A tankönyv képanyagának nézegetése Rövid történet a festő, Van Gogh életéről	A kék és árnyalatai; a vers alapján illusztráció készítése Résztanulmány kompozíciós vázlat Szöveg elolvasása feladatok megoldása, virágcsendélet festése a leírás figyelembevételével	Forma, arány, szín Rajz: grafikai elemek, festés: sok víz, nagy foltok	Magyarázat, szemléltetés, bemutatás Beszélgetés, magyarázat, bemutatás, feladatok megoldása	Technikai megoldásra vonatkozzék	Egyéni, közös	– A tanulságokat képes leírni és beépíteni Vizuális felfogó- és közlőképességei nagyon jók A korábban meglévő készségek a munkában megmutatkoznak valamilyen szinten

Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Szövegértés Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
X. 1. hét	Szárazvirágok Virágcsokrok ünnepekre (16-17. o.)	Virágok (kerti, mezei) válogatása (a formák, színek „konzerválása” – lakáskultúra) Konzerválás folyamatának szakszerűsége Hagyományok ápolása	Természetes anyagok alkalmazása a műanyagokkal szemben Környezettudatos magatartás	Kötöző anyagok (spárga, drótszál)	Szakirodalom tanulmányozása; a szárításról, tárolásról, kötözésről	Száraz virágokból készült kompozíciók bemutatása fotókról, szakkönyvek képeinek felhasználásával Látogatás virágboltba A szárazvirág télen is a legesztétikusabb látvány a lakáskultúrában Képek keresése az internetről
2. hét	Iskolai és sportruházat Ünnepi viseletek (18-19. o.)	Hétköznapi, sport és ünnepi ruházat sajátosságainak megismerése Sportruházat	Hétköznapi és ünnepi tárgyformálás folyamatainak megtagasztalása Szociális és állampolgári kompetencia Énkép, önismeret Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	Íróeszközök, tankönyv képei, rajzeszközök, színes ceruzák Melléklet képanyagának felhasználása Olló, ragasztó	Divatlapok nézegetése, olvasása a modellek értelmezése a feladatoknak megfelelően	Családi fotók nézegetése, szakirodalom, esküvő, ünnepi ruhákról képelemzés Divatlapok, áruházak, butikok, internetes választék Tankönyv képanyaga Divatbemutató a lehetőségekhez képest Rögtönzött divatbemutató az osztályteremben

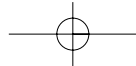

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
Kiadvány nézegetése	A vers elolvasása, értelmezése, szárítás művelete, a 15. o. feladatának megoldása	A szárítás folyamatának betartása, a csokorkötésről	Magyarázat, szemléltetés, csoportmunka, bemutatás	A fegyelmezett munkára vonatkozzék	Csoport értékelése	– jó kreatív képességek, – fantáziájuk működése
Tankönyv képanyaga, hétköznapi, ünnepi viselet Sportruházat	Ruhák bemutatása, rögtönzött divatbemutató A melléklet képanyagának kinyírása és ragasztása a könyvbe	Hétköznapi, ünnepi, alkalmi viseletek	A munka segítése indirekt módon	Öltözkök megjelenítésének módja	Egyéni, közös	– Részvétel a bemutatón, – az ünnepi viselet minőségi mutatói

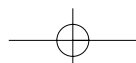
Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
3. hét	Kép felnagyítása (20. o.)	A látvány és különböző képi közlések, művészi alkotások környezetelemzése	Képi közlés képességének fejlesztése Matematikai kompetencia Hatékony, önálló tanulás	Grafitceruza, színes ceruzák, kemény kréták, pasztellek Georges Seurat: Vasárnap délután a Grande Jatte szigeten c. festmény nagyítása a négyzetrács segítségével Vonalzók, körző, szögmérő	Georges Seurat: Vasárnap délután a Grande Jatte szigeten c. kép elemzése Szabályszerűség szerint munkafolyamat Pontos mérés az arányok betartásával	Képelemzés, korok – divatok, öltözék ma: kor divatja szerint, kompozíció marad Egyiptomi falfestmények készítési módja Nagyméretű falfestmények készítése négyzetráccsal Táblai rajzon egy részlet elkészítése színes krétával
4. hét	Séta a korzón, ünneplőben (21. o.)	Elmúlt idők népi és polgári viseletei Képi közlés átalakítása a mai szokások, a mai divat szerint	Hon és népismeret Testi, lelki egészség Egyetemes kultúra	Hungarocell, hurkapálcika szövetek, selymek, pamutanyagok, fonalak, kötöző anyagok, szatén szalagok	Modellek karakteres megjelenítése Szabásminta rajzolása és értelmezése Szabás-varrás pontosan	Dunakorzó, sétányokró korhó felvételek Régi, megsárgult családi képek gyűjtése és nézegetése Öltöztető papírajáték

Őszi szünet

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
A melléklet képanyaga, divatlapok képei	A kompozíció marad, a ruhák XX. századiak, munkalapok alapján a feladat elvégzése	A felnagyítás és a bábok készítésének technikai megvalósítása	Magyarázat, beszélgetés	A feladat megoldására vonatkozzék	Egyéni, közös	Kreatív munkavégzés során

Őszi szünet

Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
XI. 2. hét	Portré I. Portré II. (22-23. o.)	Arcmimika jelentéseinek megismerése, különböző karakterű ember szerte a világban Különböző karakterű emberek szerte a világban Európai azonosságtudat egyetemes kultúra	Jártasság kialakítása az emberi gesztusok értelmezésében	A rajzkönyv képanyagának nézegetése Író- és rajzeszközök, csomagolópapír, vastag filc, tempera, vastag ecsetek, rajzlapok, kartonok, ragasztó, olló Színes újságok, magazinok	„Aki a virágot szereti...” -a közmon- dás értelmezése, a tankönyv képeinek elemzése Különböző földrészekén élő gyermekek életéből rövid történetek	Kabos Gyula arcvonásainak értelmezése, arcok a nagyvilágból, magazinok Reklám Benetton plakátok értelmezése, képolvasás (internet) Arcok a nagyvilágból, magazinok fotói között válogatás Megfelelő tartalmú szövegek értelmezése Képanyag
3. hét	„Természet nélkül nincs művészet...” Kövek (24-25. o.)	Konkrét modell, saját nézőpontjuknak megfelelő megjelenítés A kövek, ásványok belső- és külső formagazdagságának felismerése Természettudatos kompetencia, tanulás	Jártasság kialakítása önálló témakutatásban Előfordulásuk, kialakulásuk, anyaguk, színük, formájuk Leírásuk értelmezése	Kövek, ásványgyűjtemény, grafit- és színes ceruzák, fehér és színes papírok	Előfordulásuk, természetismeret Tárgyfotók kövek, ásványok nézegetése, beszélgetés a látottak és az ismeretek alapján	Tárgyfotók nézegetése kövekről, az irodalmi szemelvények olvasása tankönyv 22. oldalán Képek, kövek, fotók A rajzkönyv feladatainak megoldása, a szöveg értelmezése Koncentráció a Természetismeret tantárggyal Ősi anyag kialakulása, előfordulása és felhasználása Komplex egység

Kézikönyv a Negyedik rajzkönyvemhez

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
A tankönyv szövegének és képanyagának elemzése	Képek gyűjtése színes újságokból, album készítése, családi képek bemutatása	Album készítése – színes újságkivágások felragasztása, feliratozás	Beszélgetés, szemléltetés a tankönyv szöveg- és képanyagával, tankönyv feladatainak megoldása	Képek elrendezése az oldalon, feliratozás, technikai megoldások	Közös, egyéni	– Az album esztétikai megjelenítése, – új elvárásokra való reagálás, – képanyag megfelel-e az elvárásoknak
Séta alkalmával kövek, kavicsok gyűjtése	Beszélgetés a kövekről, a szöveg feldolgozása és értelmezése, 23. o. feladata	Tónusok válogatása, a kőplasztikai tulajdonságai	Beszélgetés, tankönyv anyagának feldolgozása egyénileg, bemutatás	Csak a ceruza-használatra vonatkozzék	Közös, egyéni, egymás munkáinak értékelése	– Alkotóképesség bontakozása, – készségek kialakítása

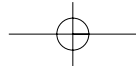
Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
4. hét	Kőépületek Kő- és kavicsvár (26-27. o.)	A „falrakás kövekből” A síkkép elemzésével belső térképzetek idézése	A kövek anyagának, a formának és a színeknek az ismerete Az épületek rendeltetésszerű használata	Grafit- és színes ceruzák	Knószoszi palota alaprajzának meg- figyelése Természet, kultúrtörténeti ismeretek Képkeresők használata A tartalom és a forma egységének keresése	A labirintusból me- nekülő Daidalosz és Ikarusz felröpülve még egy pillantást vet a szigetre A rajzkönyv képa- nyagának nézegetése és a szükséges infor- mációk megszerzése Használható képi kon- venciók alkalmazása Letűnt korok viszonylag épen maradt alkotásai
XII. 1. hét	Képzeletünk képei Nézegetem a képeket (28-29. o.)	Tudjanak adott célnak egy képet megfelelően elképzelni, kitalálni, megalkotni nonfi- guratív formákkal	Jártasság kialakítása egyres vizuális nyelvi eszközök felis- merésében, meg- nevezésében Kísérletező képesség Esztétikai – művészeti tudatosság és kife- jezőképesség	Festőeszközök: festékek, ecsetek, gyertya a viaszoláshoz és grafikai eszközök	Képek a tankönyv- ből, albumokból (Paul Klee, Piet Mondrian, Kandinszkij)	Figuratív és nonfiguratív, absztrakt művészet összehasonlítása Beszélgetés a képekről Szöveg tartalmi, a kép esztétikai összefüggései Kandinszkij: Imp- resszió 5 című fest- ményének elemzése, Kárpáti Andrea, a könyvben található szövegének segít- ségével

Kézikönyv a Negyedik rajzkönyvemhez

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
Beszélgetés a képekről Kőépületek tulajdonságai – forma – rendeltetés – szín – méret – elhelyezkedés – tájolás	Magyarázó rajz → labirintus készítése, falazás (27. o.), illesztések megoldása	Az illesztések szükségességének okai és a célszerűség	Magyarázat, szemléltetés, képek, fotók nézegetése és a főbb jellemzők megállapítása	A beszélgetés irányítása	Egyéni	– Önálló véleményt fogalmaz meg, – nem szorul segítségére, – feladatmegoldás színvonala
Zenehallgatás – versolvasás – a tankönyv szövegének értelmezése	A 24. o. feladatainak megoldása, színfoltok felfestése, 25. o. feladata	Az ecsettel folt, a színes ceruzával pontvonal megrajzolása	Szövegfeldolgozás és önálló tanulói tevékenység segítése	Csak a technikai eszközökre vonatkozzék	Közös, egyéni	– Gyorsan felfogja és kreatív módon alkalmazza, – képes teljes koncentrációval, átéléssel dolgozni, – fokozatok

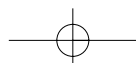
Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
2. hét	Mozaik Kavicsmozaik (30-31. o.)	Különböző színű, tónusú, egymáshoz jól illeszthető kavi- csokból, figurális terv és frízzel való lezárás	Képesség kialakítása a kifejező szándéknak egyre inkább megfelelő vizuális eszközök, kife- jező anyagok, technikák megválasztásában Esztétikai és művészeti tudatosság Európai és egyetemes azonosságtudat	Kövek válo- gatása illeszt- hetőségük alapján, ragasztóanyag, farostlemez vagy deszkalap Grafit és színes ceruzák	A rajzkönyv szöveg- ének elolvasása, értékelése	A rajzkönyv és egyéb művészeti albumok nézegetése az Ókor művészetéről Gora Nebo: Tunéziai mozaikok bemutatása A mozaik ma is élő művészeti technika különleges műfaja
3. hét	A legszebb ünnep a karácsony Karácsonyi csomagolópapír (32-33. o.)	Csomagolópapír készítése a jégvirág- motívumainak fel- használásával Karácsonyi szokások a vallási és a polgári gondolkodás szerint A műalkotás tartalmi és formai jegyei Jézus születése, aján- dékozás, a pásztorok és a királyok ajándé- kai a kis Jézusnak	Jártasság kialakítása a vizuális minőségek széles skálájának használatával Albumok, Jézus születését dicsőítő műalkotások nézegetése, a szereplők ábrázolásának jellegzetes vonásai Művészeti élmények feldolgozása	Papírok, fes- tékek, filctollak, ecsetek, színes ceruzák Könyvek képanyaga Diaképek Képkereső programok, múzeumi portálok az interneten	Jégvirág és havasi gyopár szín- és for- mavilágának tanul- mányozása Csomagolópapír átalakítása, igényes esztétikus megje- lenítés Pál Apostol: A sze- retet himnusza A szöveg tartalma és a képi elemek összevetése Személyes tapaszta- latok és a tankönyv képeinek elemzése (Jézus születése)	Csomagolópapírok, csomagolás, díszítés, személyes példák Szín- és formavilágá- nak tanulmányozása Vallási és bibliai történetek olvasása Csomagolópapírra készült munkák nézegetése, értékelése Családi szokások felelevenítése Fotók nézegetése Jézus születésének körülményei, pász- torok, három királyok látogatása, színek és formák, tartalom

Téli szünet

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
Letűnt korok viszonylag épen maradt alkotásai – mozaik anyaga – minták sokfélesége – előfordulása	Görög vázák és a tunéziai mozaikok megfigyelése	Ragasztózás, kavicsok sűrűn legyenek felragasztva	Magyarázat, szemléltetés, képek nézegetése, tankönyv	Pontos munka, körültekintő ragasztás, képkitöltés, figura arányos elhelyezése	Közös és egyéni	– Feladathoz való hozzáállás, – összpontosítás, – eszközhasználat szintje, – kompozíciós megoldások
Személyes élmények, versek, dalok, történetek a karácsonyról Ünnepi csomagolás, örömszerzés szeretteinknek	Bibliai jelenet felidézése Csomagolópapír elkészítése téli virágmotívumokkal	Festék futtatása – foltok közé a virágmotívumok kerüljenek	Táblai vázlatok, kompozíciós vázlat, magyarázat Beszélgetés, képelemzés segítése kérdésekkel	A színek intenzitására, a formák méretezésére, az eszközhasználatra vonatkozzék	Közös és egyéni Szóban, megerősítés	Vizuális nyelv gyakorlati alkalmazása, kreatív feladatmegoldás szintje Vélemények megfogalmazásának szintjei

Téli szünet

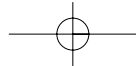

Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
I. 1. hét	Magyar várak A diósgyőri vár A Seholnincs vár (34-35. o.)	Kultúrtörténetünk jeles emlékeinek megismerése Fantáziakép kialakítása egy mesebeli várról Az értés és az alkalmazás szintjeinek megjelenése	Esztétikai- művészeti tudatosság és kifejezőképesség Művészeti élmények feldolgozása Vizuális minőségek megtapasztalása	A rajzkönyv képanyagának nézegetése A diósgyőri vár honlapjának megtekintése Rajzolás eszközei: grafit- és színes ceruzák, zsírkréta, vonalzó	A létező valós várak alapján a mesevár alaprajzának, külső és belső részleteinek elkészítése	Ismeretek szerzése szakkönyvekből és az internetről Kirándulások képei, prospektusok, tárgyi emlékek gyűjtése magyar várakról
2. hét	Séta Magyarországon Néprajzi tájegységek a Kárpát-medencében (36-37. o.)	A Kárpát-medence néprajzi tájegységeinek megismerése főbb jellemzőjük alapján A legfontosabb tájegységek megismerése, illetve a rajzkönyv mellékletében található rövid leírás megismerése a tulajdonságaik, valamint a jellemző motívumok alapján	Személyes és közös élmények, elképzelt helyzetek megjelenítése Szociális és állampolgári Hon- és népismeret Európai azonosságtudat Egyetemes kultúra	Tankönyv képeinek – térképek – nézegetése Néprajz könyvek képanyagának nézegetése Térképek értelmezése (rajzkönyv) Motívumok gyűjtése és rajzolása	Szentendrei skanzenről olvasmány a tankönyv 102–103. oldalán Tájegységekrő készült leírások olvasása és összevetése az ott készült fotókkal	Térkép olvasása és értelmezése Szentendrei skanzen látogatása, illetve a rajzkönyv mellékletében található rövid leírás megismerése Az interneten lévő portál megismerése Egyéni látogatások élményének feldolgozása

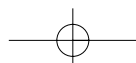
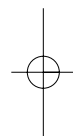
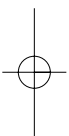
Kézikönyv a Negyedik rajzkönyvemhez

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
Képek nézegetése és elemzése Az én képtáram képanyagának nézegetése és a feladatok megoldása A vers felolvasása	Várról – a szöveg elolvasása kapcsán képelemzés a 100-101. oldalon, a tankönyv 34. oldalán az alaprajz és a vár összehasonlítása A vers értelmezése és a feladatok megoldása a 35. oldalon, kiegészítő feladat megoldása	Felülnézeti kép rajzolása, termek alaprajza, kővé vált elképzelések és az alkotás	Beszélgetés, szemléltetés (konstruktív – a feladatok megoldásában az előzetes tudás figyelembevételével a tanulók aktivizálása) Magyarázat, szemléltetés, csoportmunka	A szakkifejezések, fogalmak megfogalmazásának pontosítása Technikai megoldásokra vonatkozzék, dobozvár, hóvár Kővé vált modellezése gyurmából vagy hóból	Egyéni, közös, egymás munkájának értékelése	– Tájékozottság foka, – szakszerű kifejezések használata, – az elsajátítás mértéke – Kreativitás foka, – újszerűség-fokozatok, – képességek foka és beépülése, – alkotóképesség bontakozásának foka
A térképek nézegetése, a szöveg, képanyag feldolgozása saját településről	A tájegységek megismerése Megfigyelés, szempontok szerinti értékelés		Beszélgetés, beszélgetés		Közös	Térképismeret Eredeti, jó, működő megállapítások

Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
3. hét	Településformák Népi építészet (38-39. o.)	Településformák felismerése, megnevezése A rajzkönyv ábráinak megismerése megnevezése és értelmezése	Népi építészet és a XX. század építészetének összehasonlítása Szociális és állampolgári Hon- és népismeret Európai azonosságtudat Egyetemes kultúra	Tankönyv képeinek – térképek – nézegetése Néprajz könyvek képanyagának nézegetése Térképek értelmezése (rajzkönyv) Motívumok gyűjtése és rajzolása	Tájegységekről készült leírások olvasása és összevetése az ott készült fotókkal	Az interneten lévő portál megismerése Egyéni látogatások élményének feldolgozása Képek, fotók gyűjtése különböző korú házakról
4. hét	Lakóházak típusai Lakóházak belső elrendezése (40-41. o.)	A felismerés és megnevezés szintjén ismerjék meg a népi alkotásokat és a jelenkor építészetét	Személyes és közös élmények, elképzelt helyzetek megbeszélése Hon és népismeret Egyetemes kultúra Hatékony, önálló tanulás	Lakáskultúra, Szép otthonok, Szép házak, szakfolyóiratok, magazinok, katalógusok nézegetése, elemzése Személyes és közös élmények Elképzelt helyzetek megbeszélése	Képek nézegetése, saját tervrajz nézegetése, alaprajzok – tankönyv képanyaga. 4. oszt. technika-könyv Szakfolyóiratok: Szép házak, Lakáskultúra, Szép otthonok című magazinok, katalógusok nézegetése, elemzése	Régi parasztházak és a mai lakóházak vidéken és városban, különbségek hangsúlyozása Tervrajzok készítése, elemzése, összevetése a tanultakkal Régebbi és a mai házak megegyező-ségeinek és különbségeinek hangsúlyozása az „élhetőség” szempontjából Személyes élmények elmesélése és szükség esetén illusztrálása

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
Saját településéről beszámoló, egy utca bemutatása	Megfigyelés, szempontok szerinti értékelés	Térképek, alaprajzok vizsgálatok	Beszélgetés, szemléltetés	Pontos fogalmak használata	Közös	Eredeti, jó, működő megállapítások
Néprajzi témájú könyvek nézegetése, népdalok éneklése és hallgatása, a tankönyv 102-103. oldalán olvashatnak a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumról	Néprajzi tájegységek beazonosítása a térkép alapján az épületek összehasonlítása tájegységenként, alaprajzok, homlokzati képek tanulmányozása, sarokminta tervezése, a XX. és XXI. sz. építésze és törekvései, Az én képtáramban lévő képek és a feladatok megoldása	Összehasonlítás szempontjai, a külső megjelenés	Magyarázat, beszélgetés szempontok alapján	Az elbeszélések, történetek elmondása során a szakmai szöveg, fogalmak pontosításának fontossága	Egyéni, közös	<ul style="list-style-type: none"> – Helyzet- és problémaérzékenység jellemzi – és fokozatok, – kíváncsi, kérdező és felfedező, – közös munkában lelkes, figyelmes, odaadó, – nem szorul segítségre

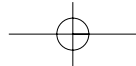

Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
II. 1. hét	Viseletek Kabátszerű fel- sőruhák (44-45. o.)	A néprajzi gyűjtemény megismerése Ismerkedjenek meg hazánk tájegységekre jellemző viseleteivel Tabló készítése csoport munkával	Ismerkedés a néphagyományokkal Hétköznapi és ünnepi viseletek régen és ma A képértés és a képi információközlés képességének fejlesztése ábrázolások, ábrázolási módok jelrendszerének tanulmányozásával	Néprajzi témájú szakkönyvek: Balassa–Ortutay: Magyar Néprajz, Kovács Károly: Magyar népművészet, ált. iskolai diaanyag: Népművészeti diasorozat, keménypapír, színes papír, filctoll Agyag, mintázófa, alátétek	Kemény- és színe papír, olló, ragasztó Tankönyv képanyaga 4. oszt. technika-könyv, szakirodalom képanyagának elemzése megadott szempontok alapján, információk gyűjtése, rendszerezése A fazekas mesteriség és a népi kerámia termékei közötti különbség, megegyezés megismerése	Balassa–Ortutay: Magyar Néprajz, Kovács Károly: Magyar Népművészet kép és szöveg Népi viselet és a mai ruhatár, elemzés Magyar népviselet Képek nézegetése, motívumok gyűjtése Tankönyv képanyaga 4. oszt. technika, szakirodalom, diaanyag elemzése a megadott szempontok alapján Népi kerámiák: forma és szín, jellemzők összegyűjtése Internet, képnézegető programok képanyagának gyűjtése, rendszerezése
2. hét	A népi kerámia Fazekasmesterség (46-47. o.)	Ismerjék meg a fazekasmesterséget, készítsenek egyszerű agyag edényeket	Esztétikai és művészeti tudatosság és kifejezőképesség			
3. hét	Népművészetünk Iparművészet (48-49. o.)	Formatervezés, design fogalma és feladata Vállalkozói komp. Cégér tervezése a fazekasműhely falára, formaredukcióval jelalkotás	Felkészülés a felnőtt lét szerepeire (fejlesztés)	Gyűjtőmunka Szép tárgyak válogatása, rendszerezése Dísz- és használati tárgyak	Népművészeti és iparművészeti tárgyak közötti különbség A dísz és a használati tárgyak	Cégér: jelentése, cégérek a ház falán kifüggesztve, képek elemzése Információ gyűjtése és rendszerezése

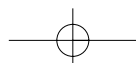
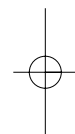
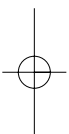
Kézikönyv a Negyedik rajzkönyvemhez

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
Néprajzi témájú könyvek nézegetése, népdalok éneklése és hallgatása, a tankönyv 102-103. oldalán olvashatnak a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumról	Néprajzi tájegységek beazonosítása a térkép alapján az épületek összehasonlítása tájegységenként, alaprajzok, homlokzati képek tanulmányozása, sarokminta tervezése, a XX. és XXI. sz. építésze és törekvései, Az én képtáramban (76–99. oldal) lévő képek és a feladatok megoldása	Összehasonlítás szempontjai, a külső megjelenés	Magyarázat, beszélgetés szempontok alapján	Az elbeszélések, történetek elmondása során a szakmai szöveg, fogalmak pontosításának fontossága	Egyéni, közös	– Helyzet- és problémaérzékenység jellemzi – és fokozatok, – kíváncsi, kérdező és felfedező, – közös munkában lelkes, figyelmes, odaadó, – nem szorul segítségre
			Képek nézegetésének szempontjait a mellé rendelt feladatok határozzák meg	Szakkifejezések pontosítása		– Vizuális gondolkodás, szemlélet, érési folyamatok, – mesterségbeli tudás értékelése
Városképek, cégérek, egyéni megfigyelések közzététele		Anyagok felsorolása egy munkalapon, fogalom meghatározás	Képek nézegetése, szemléltetés – tankönyv képei	Önálló tervezőmunka és külön rajzlapra kidolgozni (modell is elkészíthető kemény kartonból)	Önértékelés és a társak munkájának bírálása	A terv és kivitelezés esztétikus megjelenítésének foka. – Redukálás eredményességének foka

Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
4. hét	Bélyeg Bélyegtervek (50-51. o.)	Legyenek képesek formaredukcióval jeleket alkotni, és hasonlókat olvasni, értelmezni Ismerjék a forma „jelének”, a jelképnek a fogalmát	A képértés és a képi információközlés képességének fejlesztése Ábrázolások, ábrázolás módok jelrendszereinek tanulmányozásával	Színes fénymásoló lapok, filctoll, színes ceruzák, vastag filcek Színes magazinok betűkészleteiből kivágás	Szakirodalomból tájékozódás – bélyegtörténet, magyar bélyegművészetről információk gyűjtése Önálló kutatómunka könyvtári könyvekből, internetről Szép magyar bélyegek	Bélyeggyűjtemények nézegetése Saját és a társak bélyeggyűjteményének nézegetése
III. 1. hét	Rajz és szín Képsor (52-53. o.)	Rajzórán szerzett vizuális-esztétikai tapasztalatok felhasználásával legyenek képesek a látvány, különböző képi közlések, műalkotások, környezeti jelenségek elemzésére	Shín- és fénytani ismeretek gyarapítása, fázisokkal, fokozatokkal történő folyamatértelmezés és ábrázolás képességének fejlesztése Természettudományos kompetencia Digitális kompetencia Esztétikai és művészeti tudatosság, kifejezőképesség	Képzőművészeti albumok képeinek nézegetése, színes ceruzák, pasztell és zsírkréták	Leonardo da Vinci virágtanulmányainak elemzése	Közös modellelemzés, mechanikus mintakövetés elkerülendő
2. hét	Szín és zene (54. o.)	Rajzórán szerzett vizuális-esztétikai tapasztalatok felhasználásával legyenek képesek a látvány, különböző képi közlések, műalkotások, környezeti jelenségek elemzésére	A művészi megjelenítés során alkalmazott anyagok kifejező hatásainak megismerése	Festékek, zsír- vagy pasztellkrétá, színes ceruzák, festőeszközök: vízfesték, tempera, ecsetek, puha rongy	Tavaszi hangok, tavaszi képek, természetismeret, Vivaldi: A négy évszak – Tavasz, nonfiguratív képek kompozíciós tervei, figuratív kép, tavaszi virágok	Tankönyv szövegének értelmezése, tavaszi színek hangulati hatása, albumok képeinek elemzése
3. hét	Tavaszi virág- csokor (55. o.)					

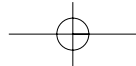

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
Bélyeggyűjtemények nézegetése, interneten bélyegek nézegetése, letöltése és kinyomtatása (differenciáltan)	Információ gyűjtése a bélyegekről, üres keretbe bélyeg ragasztása – szabad témában	Bélyegek elhelyezése a könyvben, kevés ragasztó, maszatolódást elkerülni!	Magyarázat, beszélgetés, szemléltetés	Ragasztás megoldása	Egyéni, közös önértékelés	<ul style="list-style-type: none"> – Kritikus saját munkájával szemben, – tanulságokat képes leszűrni és beépíteni, – gyorsan felfogja, – újszerű elemeket, módokat talál ki önmagához képest
Tankönyv képei és a szakszöveg	Csupros nárcisz rajza az üres keretbe, színezd is! Külön rajzlapon csendélet festése A fázisrajzok kiegészítése, befejezése	A virág és a rajz mérete egyezzen meg! Figyelembe kell venni a növekedést (magasság)	Beszélgetés, szemléltetés, bemutatás Árnyékolás Tónusképzés	Csak a technikai megoldásokra vonatkozzék	Egyéni, közös, önmaga és társai munkájának értékelése	<ul style="list-style-type: none"> – Érzelmi átélés megjelenik a munkáján, – természetes közvetlenséggel oldja meg a feladatokat... stb.
Vivaldi: A négy évszak – Tavasz – zenemű hallgatása, tavaszi hangok, formák, színek, virágcsokrok, virágcsendéletek nézegetése képek alapján, beszélgetés a virágokról	A tónusértékek és a harmónia kifejezése, a zene hangulatának, ütemének stb. kifejezése a vizuális nyelv elemeivel: pont, vonal, folt	Színek, formák a vizuális nyelv elemeinek alkalmazásával	Zenehallgatás közösen, beszélgetés, magyarázat, szemléltetés képekkel	Csak a technikai megoldásokra vonatkozzék	Egyéni, közös	<ul style="list-style-type: none"> – Gyorsan felfogja, kreatív módon alkalmazza, – koncentrációval, átéléssel dolgozik, – nem szorul segítségre és ezek fokozatai, – önmagához képest újszerű, – jó kreatív képességeket mutat

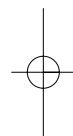
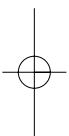

Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
4. hét	Mi a kép? Képsor – kép- sorozatok (56-57. o.)	Készségszinten bánjanak a kifejezés eszközeivel, ezeket gazdag egyéni vari- ációkban alkal- mazni	Képzőművészeti élményszerzés Digitális kompetencia Információs és kommu- nikációs kultúra Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	Művészeti albumok, történelmi olvasókönyv kép- anyaga	Tankönyv képének René Magritte: A képek árulása, a kép megfigyelése, a szöveg elolvasása	Képelemzés, a szöveg értelmezése

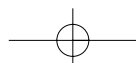
Tavaszi szünet

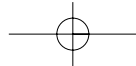
Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
A tankönyv képeinek nézegetése, a szöveg értékelése, példák felsorolása képek alapján	Ház, fa, emberke rajzolása az üres keretbe, rajzolj más formájú pipát külön lapra! Könyvtári munka	Képelemzés szempontjai: összehasonlító elemzés, két kép összevetése	Magyarázat, szemléltetés, szakirodalom szövegének értelmezése	Technikai eszközök használata	Önértékelés társai előtt, a társak munkájának értékelése	<ul style="list-style-type: none"> – Fantáziája kitűnően működik, meglátásai találóak, eredetiek, – vizuális felfogó- és közlőképességei jók, – ezek fokozatai

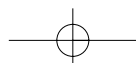
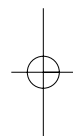
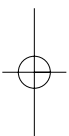
Tavaszi szünet

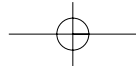
Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
IV. 2. hét	Állóképek A fotó Zsiráf a fényképésznél (58-59. o.)	Legyenek képesek szalagszerű képsort készíteni a nézőpontok variálásával	Személyes és közös élmények, elképzelt helyzetek megjelenítése	Filctoll és zsírkréta	A vers elolvasása, Ludwik Jerzy Kern: A zsiráf a fényképésznél, képek nézegetése, a plánok	A képek és a vers elemzése, a történet összefoglalása
3. hét	Mozgóképek A film Képes forgatókönyv (60-61. o.)	Szemléletükre legyen jellemző a jelenségek, dolgok lényeges jegyeinek felismerése mellett a látható változások iránti fogékonyság Készségszinten bánjanak a kifejezés eszközeivel és gazdag, egyéni variációkban alkalmazzák	Személyes és közös élmények, elképzelt helyzetek megjelenítése Térelmező és térábrázoló képesség fejlesztése	Video, szabadon választható egy ifjúsági film részlete Filctollak, zsírkréta, rajzlapok	Elolvasni a tankönyv Egy kis filmtörténet c. szövegét A látott film elemzése, a tankönyvben lévő szempontok figyelembe vétele	Az olvasottak megbeszélése és a látott filmben tapasztaltak megbeszélése Szóban: néhány látott film képes forgatókönyvének megfigalmazása

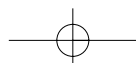
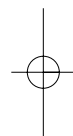
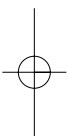
Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
A tankönyv képeinek nézegetése, a szöveg értékelése, példák felsorolása képek alapján	Ház, fa, emberke rajzolása az üres keretbe, rajzolj más formájú pipát külön lapra! Könyvtári munka	Képelemzés szempontjai: összehasonlító elemzés, két kép összevetése	Magyarázat, szemléltetés, szakirodalom szövegének (54. o.) értelmezése	Technikai eszközök használata	Önértékelés társai előtt, a társak munkájának értékelése	<ul style="list-style-type: none"> – fantáziája kitűnően működik, meglátásai találóak, eredetiek, – vizuális felfogó- és közlőképességei jók, – ezek fokozatai
Filmnézési szokások közös megbeszélése, a klasszikus mozirol történetek A vers ismétlése, elolvasása	Az „Egy kis film-történet” és a „Hogyan készül a film?” című fejezetek olvasása, megbeszélése, kamera részei, a felvétel Három jelenetből álló történet rajzolása, zajok, zörejek, szöveg, zene megtervezése	Kamera részei, megfigyelés alapján Különböző anyagok kipróbálása – hangjuk válogatása	Magyarázat, beszélgetés, kamera bemutatása Közös munka, beszélgetés, párosan vagy csoportosan is megoldhatják a feladatot	Segítés a film-felvevő vagy videokamera működtetésében A technikai megoldásra vonatkozzék	Egyéni, közös Páros munkák során nyújtott teljesítmény	<ul style="list-style-type: none"> – Mindig „jelen” van, kíváncsi, kérdező, felfedező, – nem szorul segítségre, – sikertől, dicsérettől szárnyakat kap – Beszélgetés során jó képességeket árul el, – a tanulságokat képes leszűrni és beépíteni

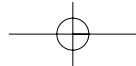
Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
IV. 4. hét	Amit a színekről tudnod kell Színek elnevezése (62-63. o.)	Legyenek képesek kifejezési szándékaiknak megfelelő színek, árnyalatok kikeverésére, alkalmazzák a színek hangulati hatását a képi közlésben	Szín- és fénytani ismeretek gyarapítása, a tanultak összegzése Digitális kompetencia Információs és kommunikációs kultúra Felkészülés a felnőtt lét szerepeire	Festőeszközök: vízfesték, tempera, ecsetek, puha rongy stb.	A szintani képek és a műalkotás, elemzés	A harmadlagos színek felismerése és megnevezése
V. 1. hét	A festmény színei Magad is láthatod! (64-65. o.)					
2. hét	Száritott virág Virágmotívumok Mandala (66-67. o.)	A tanév végére szilárduljon meg a tanulók egyéni ábrázolásmódja, legyenek szavakkal is megerősített tapasztalataik a vizuális jelekről: vonalak, foltok, formák, színek	Hatékony, önálló tanulás Szín- és fénytani ismeretek gyarapítása, a vizuális nyelvi eszközök kifejező és ábrázoló szándék szerinti használatának gyakorlása Tárgyalkotó és környezetformáló vizuális, esztétikai és manipulatív képességek fejlesztése	Festőeszközök, grafikai eszközök, festőeszközök, vízfesték, tempera, ecsetek Vágóeszközök, vékony drót, kötöző spárga, szatén szalag, raffia	Internet kínálta lehetőségek, mandalák, szín és díszítettségének elemzése, a tanulók felhasználásával a képzelet képe, szín- és formavilága egyedi A belső tér – iskola – arculatának megtervezése – ballagásra	Színek és formák ritmikus váltakozása, a tankönyv képeinek elemző megtekintése Csokrok, füzérek élő és száraz virágokból, tankönyv képanyagának felhasználása

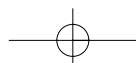
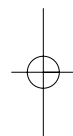
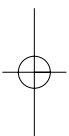
Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
Színes képes újságok és a tankönyv képeinek nézegetése	Színkerekek tanulmányozása, válaszd ki a kerékről a harmadlagos színeket, és oldd meg a 61. oldalon lévő feladatot!	A természetes formák színeinek beazonosítása. Színkontrasztok és hangulati tényezők	Magyarázat, szemléltetés, beszélgetés, a tanulók előző ismeretein alapuló gyakorlati munka	A színek nevének pontos rögzítése	Egyéni, közös	<ul style="list-style-type: none"> – Saját munkáját is képes kritikusan szemlélni, és ezt ki is nyilvánítja, – vizuális felfogóképessége jó, – összpontosítás, – együttműködés
Harmadlagos színek, magad is láthatod	A képrészlet megfestése			A hideg és meleg színek hangulati hatásai		
Egy kép hogyan segítheti elő a valósi meditálást? Érdeklődés felkeltése Séta az iskolában, egyéni arculattervek, régi fotók nézegetése az ünnepi iskoláról, szakönyvek nézegetése	Visszatérő körkörös motívum készítése virágok szirmaiból Az iskola díszítésének megtervezése, csokrok, bokréták kötözése örökzöldekkel és száraz virággal	Körlap szabályos felosztása A megbeszélte lépések követése, füzér kötözése örökzöldekkel. 4-5 szál virág összekötése szaténzalaggal	A tankönyv képeinek bemutatása, magyarázat szemléletesen Magyarázat, szemléltetés, bemutatás	Pontosság fő kritérium Csak a technikai megoldásokra vonatkozzék	Egyéni, közös A csoportok munkájának értékelése	Gyorsan felfogja, kreatívan alkalmazza (és ezek fokozatai), jó kreatív képességeket mutat fokozatok <ul style="list-style-type: none"> – Újszerű elemek, módok kitalálása és megvalósítása, – a közös munkában lelkes, figyelmes, odaadó

Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
3. hét	Képalakítás Felmérés Zenehallgatás (68-69. o.)	A tanév végére szilárduljon meg a tanulók egyéni ábrázolásmódja, legyenek szavakkal is megerősített tapasztalataik a vizuális jelekről: vonalak, foltok, formák, színek	Szín- és fénytani ismeretek gyarapítása, a vizuális nyelvi eszközök kifejező és ábrázoló szándék szerinti használatának gyakorlása	Festőeszközök, grafikai eszközök, festőeszközök, vízfesték, tempera, ecsetek	Internet kínálta lehetőségek, mandalák, szín és díszítettségnek elemzése, a tanulók felhasználásával a képzelet képe, szín- és formavilága egyedi	Színek és formák ritmikus váltakozása, a tankönyv képeinek elemző megtekintése
4. hét	Családi fotók 1., 2. (70-71. o.)	Fotótechnika régen és napjainkban Fotózás saját géppel	Természettudatos kompetencia Eszztétikai-művészeti	Digitális és hagyományos fényképező gépek Kisméretű üres képkeret	Amit a fényképező gépről tudni kell! Összehasonlítás	Képkivágás szempontjainak gyakorlati alkalmazása Planok ismerete
VI. 1. hét	Tájkép Táj és ember (72-73. o.)	A tájkép a festészet és a fotózás legkedveltebb műfaja.	Testi, lelki egészség Egyetemes kultúra Digitális komp. Eszztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség	Prospektusból képkivágás, vagy az internetről letöltött tájképek Festőeszközök: festékek, ecsetek	Az ember szerepe a tájképek ábrázolásánál Amit a fényképező gépről tudni kell	Irodalmi szemelvények Fekete István: Túskevár Petőfi Sándor: Alföld, Tisza Kirándulás emlékei Itt születtem én ezen a tájon Lakókörnyezetem festése

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai
Képek nézegetése, zenehallgatás, nyári képek, fotók a család életéről	Vivaldi: A négy évszak c. zenemű hallgatása. Foltfestés és belerajzolás. Absztrakt kép festése	Bő vízzel foltfestés. A hideg és meleg színek használata	Magyarázat, közös zenehallgatás. Foltfestés bemutatása	Csak a technikai megoldásokra vonatkozzék	Egyéni, közös	Az érzelmi átélés megjelenik-e a képen – ezek fokozatai, képes átéléssel dolgozni.

Hónap Hét	Cím	Az óra anyaga Vizuális feladatok	Kompetenciák Cél	Anyagok, eszközök	Információ Koncentráció	Képolvasás Szemléltetés
2. hét	Értékelés tanév végén (74-75. o.)	Esztétikai-művészeti tudatosság és kife- jezőképesség	Digitális kompetencia Szociális és állampolgári kompetencia			Testi, lelki egészség Természettudatos kompetencia Énkép, önismeret

AZ ÉN KÉPTÁRAM

(76-79. o.)

Szöveggyűjtemény

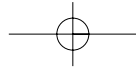
(100-105. o.)

Kislexikon

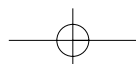
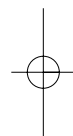
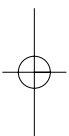
(106-107. o.)

Tartalomjegyzék

(109. o.)

Motiválás	Feladat	Technikai tanácsadás	Módszerek Tanítói bemutatás	Korrektúra	Az értékelés módja	Az értékelés szempontjai

TANMENET

– kibővített –

- Miért szép? Az őszi (Tk. 4–5. o.)
- Képek nézegetése, beszélgetés a képek alapján a színekről, formákról
 - A feladatok értelmezése a versek, prózai részletek segítségével
- Rajzolj virágot! (Tk. 6. o.)
- Beszélgetés a képekről.
 - Képek nézegetése. A grafikai technikák – ceruza – megfigyelése, elemzése
 - Tér és a síkábrázolás értelmezése
 - Grafít- és színes ceruza – tónusátmenetek képzése rétegezéssel
- Virágaim (Tk. 7. o.)
- Rajzoljunk őszi virágot! (pl.: petúnia, mályvarózsa) vagy valami mást
- Rajzolj a tankönyvbe!
- Motívumok tárgyakon (Tk. 8. o.)
- zöld, piros, kék árnyalatok megfestése a Tk-be. – A minta kiegészítése
 - Formák festése a Tk. feladata alapján, majd vonalak segítségével kijelöljük a felismert formákat.
- Díszítések (Tk. 9. o.)
- Színek világa (Tk. 10. o.)
- a kék szín keverésének lehetőségei
- Illusztráció
- Kísérletezz a színekkel! (Tk. 11. o.)
- Színkeverési gyakorlatok (Tk. 12. o.)
- A kék szín és árnyalatai (Tk. 13. o.)
- Telt színek kontrasztja
- Virágcsendéletek (Tk. 14. o.)
- Fess virágcsendéleteket! (Tk. 15. o.)
- Száraz virágok (Tk. 16. o.)
- Virágcsokrok ünnepekre (Tk. 17. o.)
- Iskolai és sportruházat (Tk. 18. o.)
- Ünnepi viseletek (Tk. 19. o.)
- Kép felnagyítása (Tk. 20. o.)
- Séta a korzón ünneplőben (Tk. 21. o.)
- Portré I. Portré II. (Tk. 22–23.o.)
- Fekete-fehér fotók – fotóművészet
- „Természet nélkül nincs művészet...” (Tk. 24. o.)
- Kövek (Tk. 25. o.)
- Az absztrakt és figuratív művészet összehasonlítása
- Kőépületek (Tk. 26. o.)
- Kő- és kavicsvár (Tk. 27. o.)
- Képzletünk képei (Tk. 28. o.)
- Nézegetem a képeket (Tk. 29. o.)
- Mozaik (Tk. 30. o.)
- Kavicsmozaik (Tk. 31. o.)
- A legszebb ünnep a karácsony (Tk. 32. o.)
- Karácsonyi csomagolópapír (Tk. 33. o.)
- Magyar várak (Tk. 34. o.)
- A Sehólnincs vár (Tk. 35. o.)
- Séta Magyarországon (Tk. 36. o.)
- Néprajzi tájegységek a Kárpát-medencében (Tk. 37. o.)
- Településformák – Népi építészet (Tk. 38–39. o.)
- Lakóházak típusai és belső elrendezésük (Tk. 40–41. o.)
- Az építészet változása. Lakókörnyezetünk. (Tk. 42–43. o.)
- Képek nézegetése
- Viseletek (Tk. 44. o.)
- Kabátszerű felsőruhák (Tk. 45. o.)
- A népi kerámia (Tk. 46. o.)
- Fazekasmesterség (Tk. 47. o.)
- Népművészetünk – Iparművészet (Tk. 48–49. o.)
- Összehasonlítás
- Bélyeg, bélyegtervek (Tk. 50–51. o.)
- Rajz és szín (Tk. 52. o.)

Képsor (Tk. 53. o.)
 Szín és zene. Tavasz virágcsokor (Tk. 54–55. o.)
 Mi a kép? Képsor – képsorozatok (Tk. 56–57. o.)
 Álló kép. Zsiráf a fényképésznél. (Tk. 58–59. o.)
 Mozgóképek. Képes forgatókönyv (Tk. 60–61. o.)
 Amit a színekről tudnod kell. Színkerekek (Tk. 62. o.)
 Színek elnevezése (Tk. 63. o.)
 A festmény színei. (Tk. 64. o.)
 Magad is láthatod! (Tk. 65. o.)
 Szárított virág. Virágmotívumok. Mandala (Tk. 66–67. o.)
 Képalakítás (Tk. 68. o.)
 Zenehallgatás – Vivaldi: A négy évszak – A nyár (Tk. 69. o.)
 Családi fotók I. (Tk. 70. o.)
 Családi fotók II. (Tk. 71. o.)
 Tájkép. (Tk. 72. o.)
 Táj és ember. (Tk. 73. o.)
 Értékelés a tanév végén (Tk. 74–75. o.)
 Kirándulások szervezése múzeumokba, közgyűjteményekbe.

A Rajz és vizuális kultúra tantárgy keretén belül kialakítandó és fejlesztendő képességek, készségek és jártasságok rendezése

A műveltségi részterületek a kerettantervek, helyi tantervek és a saját tanmeneteink, amelyeket e könyvben részletezett tanmenet ajánlásból készítettünk el, megfogalmazzák a gyakorlati tennivalókat.

A tantárgyon belül az általános fejlesztési követelmények és a részletes követelmények belső tagolása:

- vizuális nyelv – kifejezés, képzőművészet
- vizuális kommunikáció
- tárgy- és környezetkultúra

Vizuális nyelv

A dekódolás és kódolás képességei

- egyszerűbb képi elemekből összeállt jelentések felfogásának és létrehozásának a képessége; (Kifejezés, képzőművészet)
- egyszerűbb ábrázolási konvenciók, szimbólumok jelentéseinek olvasása és az ilyenek alkalmazása saját közlésekben (viz. komm)

- a funkció kiolvasása a környezet, a tárgyak formáiból és a funkciót jól mutató formák létrehozása (tárgy- és környezetkultúra)
- a tárgyforma és a díszítmény jelentéseinek olvasása és egyszerűbb jelentések megformálása (tárgy- és környezetkultúra)

Kifejezés, képzőművészet

Az alkotás képességei

- az egyéni és együttes élmények kifejezése egyéni és csoportos munkában
- tapasztalatok, olvasmányok s a fantáziavilág képeinek megjelenítési készségei
- a közvetlen látványok keltette hangulatok, érzelmek kifejezésében jártasság kialakítása

Esztétikai – művészeti élmények, művészeti ismeretek

- élményt adó művészeti alkotásokat újraalkotó, utánozó elsajátítás gyakorlatai
- szemlélődő, beleérző érzékenység szép és csúnya, jó és rossz megkülönböztetésében (művészeti alkotásokban és minden másban)
- művészeti élményeket kínáló, művészeti ismereteket nyújtó források megismerése, használatuk szokásai és képességei.

(Albumok nézegetése, múzeumok, kiállítások, közgyűjtemények látogatása, megismerése)

- elemi jártasság művészeti élmények és a művészeti ismeretek szavakkal való visszaadásában.

Vizuális kommunikáció

Az ábraalkotás képességei

- látványok megfigyelésében és a lényeg képi visszaadásában való jártasság,
- köznapi közlendők képi megfogalmazásának gyakorlottsága,
- jártasság más műveltségi területek tantárgyai ismereteinek képi visszaadásában.

Ábraértés képessége

- közlőábrák olvasásának, felfogásának és reprodukálásának képességei,
- elemi ismeretek a köznapi tájékoztatás formáiról, témaköreiről és eszközeiről.

Tárgy- és környezetkultúra

A tárgyalkotás, környezetalakítás képességei

- közös szükségletet kielégítő, a közösség arcukat kifejező tárgyak és környezet közös tervezésének, megvalósításának, kialakításának képességei, elmélyülés és együttműködés képességei,
- egyéni szükségletre kitalált tárgyak tervezésének és szép megvalósításának készségei és képességei,
- múzeumórákon részvétel – tárgykészítés.

Tárgyi, környezeti, esztétikai élmények és ismeretek

- alkalmasan megválasztott népi használati tárgyak, népművészeti alkotások utánozó és újraalkotó elsajátításának képességei,
- a szépség és a jó működés formaképzeteinek ízlést alapozó gyarapítása,
- szemléleti és használói élmények értelmezésének és szavakkal való visszaadásának elemi képességei.

Technikák

- a különböző kifejező, közlő és tárgyalkotó művészek technikai eszközeinek megismerése, alkalmazásukban való jártasságok és készségek megszerzése.

A feladat és a tanítási óra

– részletek –

„Az órarendben helyet foglaló rajzóra a feladatkiadás által lesz tanórává. A vizuális nevelés során a feladat, és nem a tanóra a központi kérdés. Gyakran előfordul, hogy egy tanítási órán több feladat is van. De arra is van példa, hogy egy feladatot több órán át készítenek a tanulók. Az óratervek, az óravázlat a feladat megvalósításának a terve. A vizuális feladatok olyan tevékenységek, amelyekben fejlődik a tanulók szemlélete, vizuális képességük, készségeik, formálódnak jártasságaik – fejlődik személyiségük.”

Bálványos Huba

A feladat fogalma: a magam vállalta és tőlem elvárható tennivaló, amely egyszerre értendő. Az önként és készletre, gyakran kényszerítésre elvégzendő munka is a feladat fogalmához tartozik.

A feladat szervezésének módja: közvetett és közvetlen módszerrel a pedagógus végzi el a szervező munkát.

Feladatkiadás a pedagógus részéről

- Megteremti a feladat objektív (tárgyi, téri, eszközbeli) feltételeit.
- Az önkéntes tanulói tevékenység pszichológiai bázisának megteremtése (célkitűzés, értelmezés, érdekeltség kialakítása, érzelmi ráhangolás).
- A pedagógiai irányítás és a tanulói önállóság másként működő egységben segíti a tanulói tevékenységet.
- A tanulókkal együtt értékeli, ezen keresztül tudatosítja a feladat szemléleti és megismerési eredményeit, a készségek és képességek működését a teljesítményekben.

ÓRAVÁZLATOK

TÉMA: VIRÁG

Cím: *Tanulmányrajz őszi virágokról*

Az óra anyaga: a virág formájának tanulmányozása, összetett forma megjelenítése – térforma plasztikusságának kifejezése, tónusfokozatok.

Az óra célja: a nézőpont felismerése testes forma közvetlen megfigyelése alapján, térbeli helyzetének feltárásával (lejjebb, feljebb, takarás, rálátás, térrétegek) készségi szintű ábrázolási folyamatok.

Anyagok, eszközök: grafitceruzák, színesek, rajzlapok, rostiron.

Koncentráció, információ: természeti környezetben a virágokról gyűjtött és megszerzett információk alkalmazása. Katalógusok nézegetése.

Képeslapgyűjtemények – fotók

Szepesi Attila: Virágok nevére című vers

Lázár Ervin: Virágszemű című történet

A harmadikos Eszterlánc című gyakorló olvasókönyvből.

Képolvasás, szemléltetés:

Tankönyv képei: 5–7. old. Kézikönyv „Vonal” című fejezete.

Motiválás: vers, képek

Feladat: virág rajzolása grafittal és színes ceruzával, tónusok a sötétől a világosig, grafittal és színes ceruzával (Tk. 6. o.)

Technikai tanácsadás: vonalrajz és a négyféle tónusozás lehetőségeinek átgondolása.

Módszerek: magyarázat, szemléltetés, a technika bemutatása.

Korrektúra: a technikai megoldásra vonatkozzék.

Értékelés: közös és egyéni. Szóban értékeli saját és társaik munkáját.

Szemponatok: a feladatban megfogalmazottak alapján

- a virág karakterének kifejezése,
- testesség, plasztikusság,
- formai elemzés,
- színes látvány értelmezése,
- a vers alapján virágok rajzolása egy lapra,
- illusztráció készítése,
- a vers felolvasását követően séta. Beazonosítani és lerajzolni a virágokat. (Ki tud többet – és szépen rajzolni?)

Szepesi Attila: Virágok nevére

Árvalányhaj, árva,
rétek vadvirága,
szélringatta puszták
hosszú hajú lánya

Harangvirág, bim-bam,
harangozz a szélben,
hosszan gingalangozz
berek sűrűjében.

Fürtös aranyvessző,
liget aranyága,
bokrok közt felizzó
virradati lámpa

Pipacs, gyujtoványfű,
réteken aranyláng,
nyitogat a nyár és
november havaz rád.

Viruljakotok hosszan
lilák, sárgák, kékek,
boglárcák, parányi
fehér százszorszépek.

Szent László füvei,
rózsák, vasvirágok,
napsugaras szirmok,
kikeleti lángok.

Kézikönyv a *Negyedik rajzkönyvemhez*

TÉMA: VIRÁG

Cím: *Tanulmányrajz őszi virágokról*

Az óra anyaga: a természeti forma tanulmányozása

Az óra célja: a természeti forma szépségét érzékeny vonalvezetéssel, a részek és egész bonyolult formai és téri kapcsolatát valóságghűen ábrázolja.

Anyagok, eszközök: _____

Koncentráció, információ: _____

Képolvasás, szemléltetés: tankönyv képei

Séta az iskola környékén – megfigyelések, tapasztalatok gyűjtése.

Motiválás: _____

Vizuális feladat: forma fő karakterének, tömegének érzékeltetése a fényárnyék jellemzőinek visszaadásával.

Technikai tanácsok: _____

Módszerek: séta során tapasztalatok gyűjtése.

Korrektúra: _____

Az értékelés szempontjai: _____

Képsor: virágtanulmány készítésének fázisai

TÉMA: VIRÁG**Cím: Illusztráció: Lázár Ervin: Virágszemű**

Az óra anyaga: illusztrálás a történet elolvasása után.

Az óra célja: közös feladatkiadás, személyenkénti másság erősítése.

Anyagok, eszközök: alkalmas eszköz megtalálása. Önállóság erősítése (zsírkréta, színes ceruza, festés).

Koncentráció, információ: a történet figyelmes olvasása. Virágok fotói vagy rajzai a versből (hitelesség fontosságának erősítése).

Képolvasás, szemléltetés: a történet képanyaga és a növényhatározó valós képei – szubjektív megjelenítése.

Motiválás: történet felolvasása.

Feladat: a formák részletgazdag felületi jellemzőinek visszaadása, fényárnyék, tónuskarakterek.

Technikai tanácsok: folthatás véletlenszerűen, aláfestéssel – viaszka-parás – érdekes grafikai hatás.

Módszerek: a történet szemléletes bemutatása. Képek kiemelése közös beszélgetés alkalmával.

Korrektúra: a technikai megoldásra vonatkozzék.

Az értékelés módja: egyéni, közös.

Az értékelés szempontjai:

- az elvárásokra való reagálás,
- kreatív mozzanatok,
- önállóság,
- anyag- és eszközhasználat,
- vizuális gondolkodás,
- alkotóképesség bontakozása.

Feljegyzések: _____

Virágszemű

Abból már sok botrány származott, hogy valakinek szép szeme van. De ilyesféle perpatvarról, ami Varga Julcsa szeme miatt kerekedett, állítom, még a legöregebbek sem hallottak.

Mert Varga Julcsát, ha netán nem tudná valaki, Virágszeműnek nevezik. Azért, mert gyönyörűséges kék szeme van. Nos, hát ebből lett a haddel-hadd. Mert egy szép napon a Karcsú Sisakvirág nem átallotta azt mondani:

– Semmi kétség, Varga Julcsa szeme olyan, mint én!

Ami igaz, igaz, a Karcsú Sisakvirág igen szép, senki szemének nem válna szégyenére, ha rá hasonlítana. Nem is lett volna baj ebből a kijelentésből, ha nem hallja meg néhány másik virág.

A Fürtös Gyöngyike fel is csattant mindjárt.

– Még hogy olyan, mint te! Jobb, ha elhallgatsz a sápatag színeddel! Varga Julcsa szeme éppen olyan, mint én!

Na, lett erre riadalom, zenebona.

Rikoltzott a Tavaszi Csillagvirág, hogy mégpedig csakis ötöle kölcsönözte a színét Julcsa szeme.

Az Ibolya a hasát fogta nevéttében.

Még hogy azt képzelitek...hehe...és én?

Az Erdei Gyöngyköles erre lelilázta az Ibolyát.

– Nem is kék vagy, lila – mondta dühösen.

– Ha én lila vagyok, akkor Julcsa szeme is lila. Vegyétek tudomásul! – kiabálta az Ibolya.

Erre aztán előpattant a Búzavirág is.

– Ti mertek ezen vitatkozni? Nézzetek meg engem!

Még szerencse, hogy nem tudtak egymáshoz közelebb menni, mert biztos hajba kaptak volna. Különösen akkor, amikor a Közönséges Gubóvirág is beleszólt a vitába. Ennek aztán nekiestek mind a hatan.

– Te mersz közbeszólni! Hiszen még a neved is közönséges!

Akkora volt a ricsaj, hogy a szundikáló füvek mind felébredtek.

Hát, mondhatom nektek, nincs annál csúnyább, mint amikor virágok veszekednek.

Kézikönyv a *Negyedik rajzkönyvemhez*

Gondoljátok, ki tett itt igazságot. Természetesen Mikkamakka. Éppen arra járt (majdnem mindig arra jár, amerre kell), és felkiáltott:

– Te úristen, színvak lettem!

A virágok elhallgattak. Egyszerre kérdezték:

– Színvak? Miért?

– Reggel, amikor erre jártam – mondta Mikkamakka –, világosan láttam, hogy ezen a helyen hét kék virág virít.

– Persze – mondták a virágok –, és?

– Most meg hét vöröset látok.

Hopp, egymásra néztek a virágok! Hát bizony nem Mikkamakka volt színvak, hanem ők vörösödtek ki a méregtől. Gyorsan visszakékültek hát, és előadták az ügyet Mikkamakának.

– Ó – mondta Mikkamakka –, de oktondiak vagytok! Ez a legegyszerűbb a világon. Varga Julcsa szeme hétfőn Karcsú Sisakvirág, kedden Fürtös Gyöngyike, szerdán Tavaszi Csillagvirág, csütörtökön Ibolya, pénteken Erdei Gyöngyiköles, szombaton Búzavirág, vasárnap meg Közönséges Gubóvirág. (Azért mondta a gubóvirágot vasárnapra, mert titokban az tetszett neki a legjobban.) – és közben persze – folytatta Mikkamakka –, Varga Julcsa szeme egész héten szebb, mint ti heten együttvéve.

Ebben meg is nyugodtak a virágok, és azóta is boldogan kékelnek, virítanak.

Lázár Ervin

Natalia Lapina: *Őszi kép* (nemzetközi gyermekrajzverseny díjazott munkája)

TÉMA: VIRÁG**Cím: Virágcsendélet(-ek)**

Az óra anyaga: a természet szépségeinek megfigyelése – ezek kifejeződése a műalkotásokon. A virág formagazdagságának és színeinek kapcsolata és vizuális megjelenítése.

Cél: az élő természet megfigyelése, a szerzett tapasztalatok rögzítése, képi megfogalmazása, hangulati hatások érzelmi megnyilvánulásai.

Anyagok, eszközök: a rajzolás eszközei, a vázlatkészítéshez: grafitceruza, rajzlap. A kivitelezés, festés eszközei: vízfesték, ecsetek, törleruha, edények, rajzlapok.

Információ, koncentráció: Vivaldi: Négy évszak, természetismeret. Irodalom, Természetismeret, A mi világunk, Környezetkultúra.

Képzőművészet: Van Gogh, Munkácsy Mihály, Cézanne csendéletei.

Képolvasás, szemléltetés: a tankönyv képei és a felsorolt műalkotások elemzése. Alapos szín- és formaértelmezés kiemelése.

Motiválás: színes, lendületes vidám óravezetés az információk integrált közlésével.

Technikai tanácsadás: A látvány kifejezése. Megfigyelések rögzítése halványan, vonalakkal. Hangulati, érzelmi hatás kifejezése festéssel. A nagyobb színfoltok felfestése, majd a forma konkretizálása.

Kisebb ecsetvonások a formakarakter kifejezése érdekében.

Módszerek: tanítói bemutatás

Magyarázat – beszélgetés

Képelemzés – motiváció

Technika – festés – bemutatása

Korrektúra: a technikai megoldásokra vonatkozzon.

Az értékelés módja: közös, egyéni.

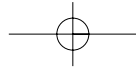
Az értékelés szempontjai: a feladathoz való hozzáállás, figyel, kérdez, kíváncsi, eredeti ötletei vannak. Ezek fokozatai, reagálása az ismeretekre. Segítségre szorul és ezek fokozatai.

Virágcsokor vázában

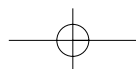

Virágcsendéletek

Csendélet festésének fázisai vizes alapon pasztellkrétával

Munkácsy Mihály: *Csendélet*

TÉMA: VIRÁG**Cím:** *Mandala szerkesztése és festése*

Az óra anyaga, vizuális feladat: _____

Cél: _____

Anyagok, eszközök: _____

Információ, koncentráció: _____

Képolvasás, szemléltetés: Az interneten a mandala szóra kattintva – meglepetésben lesz részünk.

Motiváció: _____

Feladat: _____

Technikai tanácsok: _____

Módszerek, tanítói bemutatás: _____

Megjegyzések: _____

Mandalák

TÉMA: KIFEJEZŐ RAJZ A ZENE HANGJAIRA**Cím:** *Képalakítás Vivaldi: A négy évszak – A nyár című zenemű hangjaira*

Az óra anyaga: képalakítás szabadon.

Vizuális feladatok: absztrakt kép festése zenehallgatás közben.

Cél: _____

Anyagok, eszközök: _____

Információ, koncentráció: tankönyv képei alapján. Zenehallgatás.

Képolvasás, szemléltetés: _____

Feladat: _____

Technikai tanácsok: _____

Módszerek, tanítói bemutatás: _____

Korrektúra: _____

Értékelés szempontjai: _____

Megjegyzések: _____

Marianne Hellwig John:
Letekintés (kompozíciós vázlat)

Marianne Hellwig John: *Letekintés*

Ennek a kompozíciónak a legfontosabb eleme a kör. Töredezett alakok robbanásérzetét keltik, a festmény közepén lévő színekavalkádót a külső

kör megtört ívei tartják össze. Ez a középpont területére vezeti a szemünket. A körön kívüli nyugodt terület kontrasztot képez a belső mozgással.

Téma: SZÍNEK VILÁGA**Cím: A kék és árnyalatai**

Kányádi Sándor: Kék kikerics a határ.

Feladat: illusztráció rajzolása, festése a tankönyv 11. oldalán az üres keretbe.

Cél: Színárnyalatok hangulati hatásainak alkalmazása adott vizuális feladatban.

Anyagok, eszközök: festékek, ecsetek, törlőruha, nagy edény.

Információ, koncentráció: a tankönyv ábrái segítséget adnak a feladat végrehajtásához.

Szemléltetés: tankönyv képei.

Motiváció: a kék hangulati hatásai.

Feladat: illusztráció készítése a vers alapján.

Technikai tanácsok: határozott, erős színekkel dolgozz! A vers képei alapján a színes formák kompozíciójának alakítása szabadon.

Korrektúra: az eszközök használatára vonatkozik.

Az értékelés módja: egyéni, közös.

Az értékelés szempontjai:

- önálló képalakítás,
- kreativitás a színek és formák képpé rendezésében,
- egyéni szabadság kihasználásának foka,
- alkotóképesség alakulása,
- esztétikus formák felismerése, óvása, gyönyörködés képessége.

Feljegyzések: _____

Téma: SZÍNELMÉLET ÉS GYAKORLAT**Cím: Színkeverési gyakorlatok**

Cél: szintapasztalatok megszerzése. Színárnyalatok hangulati hatásai.

Az óra anyaga, vizuális feladatok: a kék szín keverése. A tört és a valőr színek keverése.

Anyagok, eszközök: rajzlap, festékek, tempera, vízfesték + fehér, ecsetek, szivacs.

Információ, koncentráció: a rajzkönyv képei.

Szemléltetés: tankönyv képei.

Feladat: a kék színek felismerése: párizsi kék, ultramarin-kék, ciánkék.

Módosítjuk a kék színt kárminvörös, fekete, zöld, barna, fehér színekkel.

Technikai tanács: a kék színhez annyi egyéb színt adunk, hogy keverés után is két szín maradjon.

Módszerek: tanítói bemutatás, magyarázat.

Korrektúra: a festékszín híg, sok vizet tartalmaz, hogy keveredni tudjon.

Az értékelés módja: egyéni, közös.

Az értékelés szempontjai:

- színkeverés gátlásmentes legyen,
- alkotóképesség alakulása,
- képességeik gyarapodása,
- vizuális gondolkodás szintjei.

Feljegyzések: _____

Téma: KÖVEK

Cím: Mozaik

Cél: motívumok képpé alakítása, művészek tanulása.

Az óra anyaga, vizuális feladat: kavicsmozaik tervezése, Gora Hebo – Tunéziai mozaikok mintájára; figurális forma kirakása fríz sorminta díszítéssel.

Anyagok, eszközök: farostlemez, csiriz vagy csemeragasztó, különféle színű, tónusú apró folyami kavics.

Információ, koncentráció: mintakövetés a tankönyv és a kézikönyv képei alapján, eredeti mozaikokról, illetve görög agyagedények motívumkincsének felhasználásával.

Képolvasás, szemléltetés: az ismert képanyag nézegetése, minta és a díszítő motívum kiválasztása. A tervezéskor elképzelhető saját elemekkel a bővítés, de csak olyan mértékben, ami nem sújtja az eredeti motívum stílusát.

Motiválás: A mozaikkészítés évezredes hagyományai. A bizánci mozaikról képek megtekintése. Motívumok válogatása.

Feladat: Kavicsmozaik tervezése (Gora Hebo – Tunéziai mozaikok mintájára), képalakítás, felület kitöltése formákkal és sordísszal – frízzel.

Technikai tanácsadás: meghatározott sík felületre, pl. farostlemezre, önálló tervezés. Pontos ragasztás – erős rögzítés – jó ragasztóanyag.

Módszerek, tanítói bemutatás: magyarázat, képek bemutatása – szemléltetés.

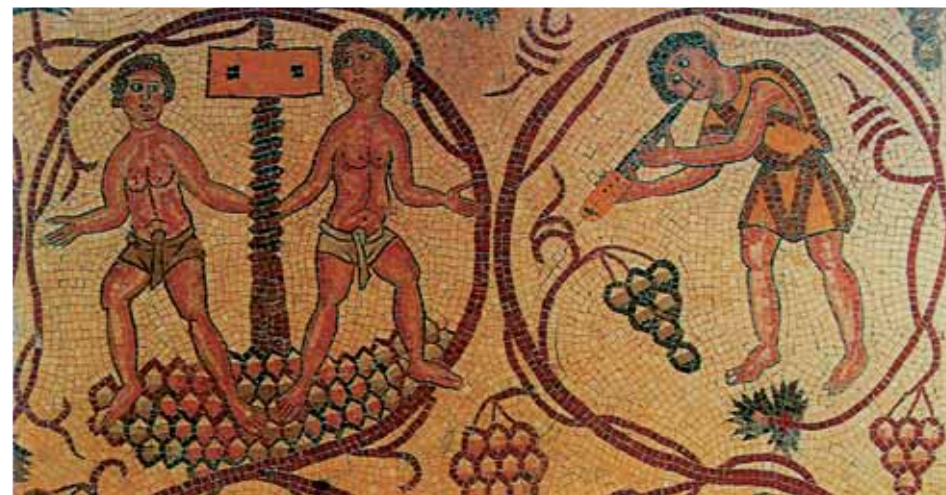
Korrektúra: ragasztás – pontosan egymás mellé helyezni a kavicsokat.

Elegendő idő a ragasztó megszáradásához – a kép falra helyezése előtt meggyőződni, hogy minden kavics rögzítve van-e.

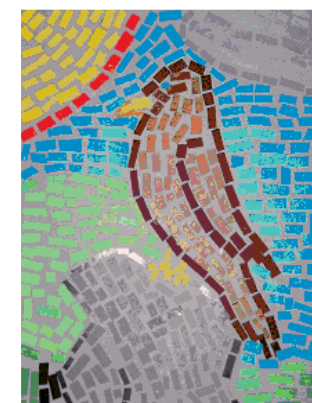
Az értékelés módja: egyéni, közös. Egymás és saját munkájuk értékelése.

Az értékelés szempontjai:

- az elkészült alkotás eredeti ötlet-e?
- a megfogalmazott cél megvalósult-e?
- színvonalas anyaghasználat.

Gora Hebo mozaikok

Madár-mozaik
(gyermekmunka)

Kézikönyv a *Negyedik rajzkönyvemhez*

Téma: NÉPRAJZ

Cím: Fazekasság – régi szép edények

Cél: a népi kultúra megismerése és tisztelete. Az ember tárgykészítő tevékenységének jelentősége.

Az óra anyaga, vizuális feladatok: a népi kultúra és a fazekasmesterség kapcsolata és a forma díszítőművészetének összefüggései.

Agyagozás. Cégértervek készítése.

Anyagok, eszközök: agyag, kemény papír a mintázáshoz, edényben víz, az agyag formázásához.

Információ, koncentráció: a negyedikes technikakönyv 13. oldalán lévő feladat. Néprajzos könyvek: Balassa–Ortutay: Magyar néprajz, Kovács Károly: Népművészet I., II.

Képolvasás, szemléltetés: tankönyv és szakirodalom képeinek nézegetése.

Motiválás: képek a tankönyvből 44–45. o.

Feladat: tálkakészítés, korong híján kimélyítéssel és formázással.

Mi a cégér? Tervek készítése.

Technikai tanácsok: a mintázásra vonatkozik.

A technikakönyv képeinek nézegetése. Válaszadás a kérdésekre.

Módszerek. Tanítói bemutatás: magyarázat, mintázás bemutatása, a forma kézzel történő kialakítása.

Korrektúra: a mintázás folyamataira vonatkozzék.

Az értékelés módja: egyéni és közös.

Az értékelés szempontjai:

- az alkotótevékenység alakulása
- képességeinek kreatív szintje

Megjegyzések: _____

Agyagedények

Mintázóeszközök

PROJEKTEK

A 4. osztály Rajz és vizuális kultúra tanmenete 5 fontos témakör köré csoportosítható:

1. Színek
2. Miért szép? Virágok
3. Természet nélkül nincs művészet – KÖVEK
4. Séta Magyarországon – Néprajz
5. Mi a kép? – A film

Ezeket a feladatokat fel lehet dolgozni egyenként, ahogy a tankönyvben sorban következnek egymás után. Így készül a kézikönyv tanmenet-javaslat is. Segítségével és az egyes vizuális projektek önálló szerkesztésével új, korszerű feladatkiadással, a tanulóknak már meglévő tapasztalásaira támaszkodva dolgozható fel a tanterv tananyagtartalma.

Tanmenetben található feladatok, feladatsorok

Színek

- Színtani alapfogalmak,
- színek felsorolása, felismerése,
- színkeverési gyakorlatok.

Miért szép? Virágok

- Őszi virágok – megfigyelések,
- tanulmányrajzok – szabad technikákkal,
- Kányádi: Kék litografikák,
- virágok gyűjtése, szárítása,
- virágcsendélet festése – akvarell, tempera, zsírkréta, pasztell,
- jégvirág – havasi gyopár csomagolótervek – alkalmazott grafika,
- tavaszi hangok, tavaszi színek, tavaszi képek – virágcsokor festése,
- fázisrajzok a csupros nárcisz fejlődéséről – grafikák,

- színtani alapfogalmak – összefoglalás,
- csendélet harmadlagos színekkel,
- mandalafestés,
- képalakítás szabadon,
- a nyár – felmérés,
- csokorkötés szárított virágból.

Környezetkultúra – iskola arculattervezése ballagásra, kirándulás a Magyar Mezőgazdasági Múzeumba, Szépművészeti Múzeumba.

Természet nélkül nincs művészet

KÖVEK

- természeti formák és az absztrakt művészet,
- kő – kavicsvár – alaprajz – labirintus,
- kavicsmozaik,
- magyar várak – makettezés – kirándulás,
- A Seholnincs vár tervezése.

Tervrajz

Makett

Modellezés

Hollókő – vár meglátogatása

Kirándulás az egri várba

Séta Magyarországon – Néprajz

- Tájegységek határainkon belül és kívül,
- viseletek, felsőruházat,
- települések formái,
- népi építészeti,
- lakások belső elrendezése,

Kézikönyv a Negyedik rajzkönyvemhez

- korunk és a népi építészet összehasonlítása,
 - fazekasmesterség,
 - népi kerámia.
- A népi és iparművészet összehasonlítása
- látogatás a Néprajzi Múzeumba,
 - látogatás az Iparművészeti Múzeumba.

Mi a kép?

- Képsorozatok,
- képregény,
- zsiráf a fényképésznél – képsor rajzolása,
- a film – álló és mozgó képek,
- képes forgatókönyv,
- filmkészítés, a stáb,
- Budapest – Uránia mozi látogatása.

A projektpedagógiához kapcsolódó órák megtervezése

A vizuális projektekben a tanár egy-egy tanítási órára vonatkozóan nem szabja meg az egész osztálynak egységesen a feladatot.

Egyénenként sem írja elő a teendőket konkrétan. A bizonytalankodóknak a továbblépéshez segítséget ad.

A „projekt” óraszerkezetét ne globálisan, láncszerű elemfüzérként fogjuk fel. a teendők ugyanúgy időben egymást követő rendszert alkotnak, de nem osztályszinten, hanem minden tanuló számára külön-külön.

A tanár nem a hagyományos értelemben vezeti az órát, hanem testre szabva segít minden egyes tanulónak, hogy a közös vagy az önmaga számára kitűzött cél érdekében képes legyen tevékenységsorozatok végzésére az órán.

Képes legyen önállóan, eredményes, alkotó munkára.

Projektműködésű tanításnál az órára való felkészülésben két alapvető szempontot kell végiggondolnunk.

1. Milyen tanulói tevékenységformák várhatók az órán, melyek lesznek a legfontosabb teendők.
 2. Milyen anyagokra, eszközökre lesz szükség.
- A nyugodt műhelymunka feltételei:
- átfogó kép kialakítása a projektfeladat megoldására vonatkozó munkákról;
 - felkészülés potenciális helyzetekre: vizuális alkotó-, elemző, gyűjtő- és kutató tevékenységekre,
 - tanítási stratégiák kialakítása néhány tanulóval kapcsolatban is, akiknél problémák jelentkeztek,
 - anyagok, eszközök számba vétele, amelyek a projektfeladathoz tartoznak,
 - a jól előkészített projektmunkára hangolt légkört és pozitív hozzáállást eredményez. A tanulók magukénak érzik a feladatot.
 - órakoncepciók tervezése az elképzelt alaphelyzetre,
 - a tanulók feladatmegoldó munkáját segítő stratégiák kidolgozása.
- Az óraterv formája, jellemzői:
- együtt az írás és a kép,
 - teremrend, egyéb adatok,
 - rövid, leíró jellegű közlés,
 - megértést szolgáló magyarázó rajzok,
 - tanító ábrákkal történő szemléltetésének kicsinyített, jelzésszerű közlése,
 - az óraelemek tagolása számozással vagy egyéb jelzéssel,
 - a felhasznált műalkotások, képanyag konkrét felsorolása,
 - óra menetének bemutatása (időrend, tanító és tanuló tevékenységei).

Javaslat egy óraterv adatsorára és azok magyarázata

Készítette:

Tantárgy:

Osztály (évfolyam):

Időszak: hónap, évszak, amely a témaválasztás vagy más időszerség miatt fontos lehet.

Időtartam: a tanítási óra hossza.

Tanítási témakör megnevezése: sorszám és cím, ami az éves programmal történő beazonosítást teszi lehetővé.

Tartalom: néhány mondatos szöveg, amely magában foglalja:

a) feladatsor esetén: a tananyagot, az ábrázolási témát és ilyenkor értelem szerűen az ábrázolási technikát. Megfogalmazásának alapja az éves tanítási program témakör leírásából átvett tananyag. Tartalmazhat módszertani gondolatot is.

- *tananyag:* vizuális nevelés szakanyaga – tantervi tartalom –,
- „*Mit tanítok ezen az órán?*” kérdésre választ adó szakmai szöveg,
- *téma/modell:* a tananyag tanulói gyakorlati feldolgozásának tárgya,
- „*Mit ábrázol az alkotás?*” kérdésre konkrét választ adó szöveg,
- *technika:* a tananyag tanulói gyakorlati feldolgozásának anyagai, technikájának, technológiájának megnevezése.

b) projektnél azt az elgondolt alaphelyzetet, amely a tanítási témakör folyamatában az időbeli előrehaladást jelzi.

Hol tartanak vagy tarthatnak a gyerekek a feladat feldolgozása során.

A továbblépések lehetőségeinek megfogalmazása a fő variációk figyelembevételével.

A célkövetelmény és tananyagszövegek szerves egysége, szükség szerint módszertani utalással – a szöveg mindkét esetben egyértelműen közvetítse, hogy mi az, ami a tanító által kötött és mi az, amit a tanítványok megválaszthatnak.

Tanítási eszközök: a tanító által használt szemléltetési eszközök, anyagok, tárgyak, könyvek, műalkotások stb. megnevezése.

Órafajták, órarészletek, amelyek a feladatsoros és a projektmódszer szerinti feldolgozásoknál is szükségesek

- tanulók tájékoztatása a tanulási időszak karakteréről, lényeges mozzanatairól
- projekteknel a módszer lényegi összetevője az alapos munkával és közösen elvégzett előkészítés, elemzés, a feladat sokféle értelmezése, tanulói ötletek, elképzelések felsorolása
- a tanítási órákat nem feltétlenül szükséges értékeléssel zárunk, különösen akkor, ha óra közben számos értékelő mozzanat szerepelt.

A feladatsornál is egy terjedelmesebb időtartamú szakaszt értékelünk a tananyagnak megfelelő szempontsor alapján, természetesen nem egyetlen alkotást, a tanulók által választott és bemutatott részleteit vizsgáljuk.

Projektek: nagyfokú önállóságra számító folyamatait az egészre vonatkoztatva értékeljük és zárjuk le.

Ezek legyenek érdekesen – játékosan alakított, pl. kiállítási vagy használati megmértetéssel egybekapcsolt akciók, ahol a tanulói és osztály-termékumok az osztály, az iskola vagy éppenséggel a családi közösségek elé kerülnek, azaz a konkrét élethelyzetben mutatják meg életképességüket. Mivel a projektszemléletű tanítás ma még nem jellemzi a tanítás egészét, sem a vizuális kultúra tantervi tartalmainak elsajátítását – a vizuális kultúra projekt értelmezéséhez és projektek alkotásához az alábbiakat érdemes figyelembe venni:

A projekt célja

a pedagógus által az évfolyam–tanterv céljai szellemében, a követelmények figyelembevételével megfogalmazott szakszöveg. A pedagógus önmagának fogalmazza meg. Látja a tanév teendőit.

A projekt feladata

A pedagógus szerkeszti meg a tananyagtartalomnak megfelelően. A tanulói célok megfogalmazása a feldolgozás–megoldás függvényében. A pedagógiai cél megvalósulását jelenti, alapvetően a tanulónak szól.

A projektfeladat megoldásának feltételei

A pedagógus által megfogalmazott szempontok, amelyek a feladatmegoldás karakterét jelentik.

Évfolyam vagy témakör szintű tantervi követelményeket tartalmaz.

A tanuló számára kötelező elemeket és az értékelés szempontjait tartalmazza. A tanuló számára a projektfeladat megoldását segítő előzetes feladatokat vagy azok egy részét tartalmazza. A tanulónak szólnak.

Előzetes feladatok

A tanuló határozza meg a projektfeladat megoldásához szükséges tartalmakkal. Részfeladatoknak is nevezhetjük őket. Nem feltétlenül látható előre, munka közben fogalmazódnak meg.

Kézikönyv a *Negyedik rajzkönyvemhez*

A projektfeladat megoldási folyamatának egy-egy elemét jelentik. Megfogalmazásuk és sorra vételük minden tanuló számára egyedi feladatot megoldási utat és eredményt biztosít.

A projekt követelményei

A tervezés során fontos a megfogalmazása. Részben egybeesnek a megoldás feltételeivel. A feltételek valamilyen szintű tanulói teljesítése követelménytelteljesítést is jelent.

A projekt tárgyi feltételei:

Tanulói gyakorlati tevékenységekhez tartozó anyagoknak és munkaeszközöknek, tanulási segédeszközöknek, valamint tanári eszközöknek az összessége, illetve számbavétele az éves program megalkotásakor, amelyek a projekthez feltétlenül szükségesek.

Előre nem mindig láthatók át.

Függ a tanulói utaktól. Széleskörű felszereltségre van szükség.

Feladatsor	Projekt
<p>Adatok: sorszám, cím, tervezett össz. óraszám Kifejtés: cél Tanítási témák időrendben A tanítási téma korrekt megtervezése</p>	<p>Adatok: sorszám, cím, tervezett összórászám Kifejtés: cél Kifejtés: cél, feladat, feltételegyüttes</p>
<p>a) gyakorlati tevékenység tananyag – ábrázolási téma – technika – módszertani meggondolandók b) elemző tevékenység tananyag – művek, tárgyak köre – módszertani meggondolandók</p>	<p>+ a leírás tartalmazhatja: a) elérendő tantervi követelményeket, b) a tanulóknak szánt javaslatok lényegét, c) a szükséges anyagokat, eszközöket, d) egyéb módszertani gondolatokat.</p>

A projekt szellemi-szemléleti szempontjai

A vizuális megismerési út/mód minden ember számára más és más; sokféle megoldás létezik:

- különböző a vizuális érzékenység, egyénenként,
- vizuális emlékek és élményanyagok minden emberben speciálisak,
- vizuális, művészeti ismeretek egyénenként különbözhetnek.

A tervezés témakör típusától függő legfontosabb ismérvei:

A feladatsor és projekt közötti különbséget egy példa is szemlélteti, amelyben a tanításra vonatkozó alapötlet is hasonló.

A téma feldolgozható a településformák a néprajzban és a mai lakóépületek elemzése kapcsán. De a „vátrak” tananyagtartalom is kiegészíthető ezzel a feladattal.

Cím, tervezett óraszám: A városról képekben (kb. 8 óra)

Cél: – települési és építészeti ismeretek tanulása,

– a tervező és konstruáló képességek fejlesztése,

– jelek olvasásának és készítésének gyakorlása.

1. Budapest térképének és néhány középületének (Vigadó, Budavári Palota) elemzése – funkció, formavilág.
2. Otthoni önálló feladat: a lakóhely építészeti jellemzőinek, cégtábláinak és más vizuális jeleinek felmérése: listák, elemzések, rajzos vázlatok, fotók.
3. Térképvázlat készítése a településről vagy egy részletéről.

4. Egy választott földrajzi környezetbe elképzelt kisváros középületlistájának és térképének elkészítése.

5. Az elképzelt város makettjének elkészítése választott technikával, főbb útjaival, néhány középületének és lakóházának végletesen egyszerűsített makettjével.

6. Egy kiválasztott középület és a hozzá tartozó cég/intézmény vizuális arculatának megtervezése vagy legalább a céggel megtervezése.

7. A tervezett városban zajló jelenetek, események elképzése és ábrázolása rajzban vagy fotóapplikációval.

A RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA ÓRA TERVEZÉSE ÉS ÁLTALÁNOS JELLEMZŐI

Vizuális órák a tanító szemszögéből

Legfontosabbak:

- amit csak lehet, szemléltet, láttat és közben a magyarázat módszerét alkalmazza,
- foglalkoztatja tanítványait, a tanulók tevékenységei során szerzett és azokból származó tapasztalatokra – és már meglévő ismeretekre – épít (konstruktív pedagógia),
- elsősorban gyakorlati tevékenységeket szervez, ezeken keresztül nevel és oktat,
- az ismeretközlő tevékenység háttérbe szorul,
- a feladatkiadás olyan problémákat vet fel, amelyek készítetik a tanulókat a vizuális gondolkodásra, önálló, egyéni megoldásokra,
- a tanító mintakövető helyzeteket ritkán teremt.

A tanító vizuális nevelő munkája kettős:

1. Kifejező:

- képzőművészeti
- tárgykutató és díszítő
- esztétikai – művészeti nevelő – LÁTVÁNY
- magyarázó rajzok – ábrák, jelek – készítése GYAKORLATI jellegű (vizuális kommunikációt tanító szerep felértékelődött, meghatározó)

A kétféle irányultság különböző gondolkodást, szemléletet követel, kíván meg!

Művészeti nevelő

Toleráns: tanulók egyéni elképzeléseivel, véleményével

Személyes hang: nem a szabályok kinyilatkoztatása (véleményalkotás személyes hangja)

A tanító nem kérhet számon pl. emberi testarányokat, vagy valamilyen térábrázolási módot a tanulók szubjektív képalkotásaiban.

Nem erőltetheti saját művészeti ízlését a műelemzéskor.

2. Kommunikációt oktató nevelő

Ismeretközvetítő, bemutató, számonkérő

Pontos megfigyeléseken alapuló, vizuális nyelvi tananyaghoz kötődő ábrázolás

Közérthető jelzések tanulása

Pedagógus és tanuló részéről is tárgyilagos

A tanuló gondolkodási szabadsága megnyilvánulhat, de a tanár által megadott szempontsornak pontosan meg kell felelnie.

Tanulói tevékenységformák

Gyakorlati

Elemző jellegűek

Eredményezik: vizuális megismerést

Vizuális kultúra tanulását

Vizuális képességek fejlődését

1. Gyakorlati tevékenységek: tervezőmunka és kivitelezés

– kifejezések és ábrázolások síkon és térben,

– tárgyakotások,

– díszítmények alkotása és tervezését

Gyakorlati tevékenység tehát a vizuális kommunikáció alkotói oldala

Eredménye: maga az alkotás: a rajz, festmény v. szobor, magyarázó rajz, elkészített tárgy stb.

2. Elemző tevékenységek: (műalkotás-elemzés, tanórai alkotások elemzése, nem művészi közlések – vizuális – elemzése) látvány, tárgyelemzés során „olvassa”, értelmezi a vizuális nyelvet és technikák vizuális jellemzőit.

Eredménye:

– látványértő,

– műértő,

– képértő gondolkodás.

A tanulók tevékenysége a gyakorlati és elemző munka során kétféleképpen:

– érzelmek, személyes, belülről jövő hang, ráérzés a kifejező és képzőművészeti kultúrára irányuló feladathelyzetekben.

– alapos megfigyelést, koncentrátságot, az információk pontos alkalmazását kívánják meg a köznapi vizuális kultúrára irányuló ábrázoló feladathelyzetek.

Tanító, tanuló részéről kettősséget tapasztalunk:

– gyakorlat és elemzés,

– nevelés és oktatás,

– ábrázolás és kifejezés.

ezek szövedéke teremti meg a tanítás-tanulás folyamatait.

Ha egy tevékenységforma hangsúlyozottabban szerepel, akkor sajátos óratípusról beszélhetünk:

– gyakorlati vagy elemző óra,

– ábrázoló és kifejező óra,

– műelemző, tárgyelemző, látványelemző óra.

Általános elvek az óravezetéshez

– Az óra megtervezése – hagyományosan – a tananyagfeldolgozás menetére irányul. (Az időbeliség nem lényeges szempont)

– A tanító számít a tanulók aktivitására

Lehet, hogy a reakciók függetlenek az eredeti tervtől – a tanító teret enged a tanítási gyakorlatában. (1–2. osztályban ezek alapján akár el is lehet térni az eredeti tervtől)

– A projektrendszerű tanításban az óra megtervezésének kulcskérdése a tanulók érdeklődésének felkeltése és fenntartása. Az együttműködés kidolgozása a szervezési tennivalók csoportosítása.

– Az órák előzetes megtervezése még a gyakorlott pedagógusnak is kötelessége – legfeljebb nem írásban teszi!

A vizuális nevelés tanórai döntő többsége az alsó tagozatban gyakorlati tevékenység típusú. A gyakorlati tevékenység gyakorisága a későbbiek során is megmarad. A vizuális úton történő megismerés, a vizuális gondolkodás fejlesztése nem nélkülözheti a folyamatosan és sokszor végzett vizuális alkotó – közlő tevékenységet.

Az óratervezés fontos szempontjai:

– a tananyag értése (értelmezése, szakmai elemzése),

– a tananyag tanításának értelmezése.

a) konkrét tananyag tanulása hogyan tehető a gyermek számára élvezetessé,

b) csak gyakorlati tevékenységgel tanítandó/tanítható vagy csak elemzéssel,

c) el kell döntenie, mire irányuljon a gyakorlat, mire az elemzés, ha mindkettő szerepel az óravezetés során

– az elemzés kimerül-e abban, hogy csak a tanulók konkrét feladatához kötődik, vagy szélesebb körű-e. Vagyis többféle természeti és ember alkotta látvány művészeti alkotás legyen-e a tananyag megismerésének módja. Ezek a tevékenységek milyen arányban szerepeljenek az órán.

d) Ha gyakorlati tevékenység szerepel, mi legyen, mi lehet a konkrét téma, témakör és technika, technikakör, amelyben az alkotások megvalósulnak. A tanulóknak szánt javaslatok összegyűjtése.

e) Hagyományos óravezetési stílusnál: az óra felépítése, mi legyen a kezdő elem, hogyan és mely elemek kapcsolódnak hozzá

f) Milyen anyagok, munkaeszközök, tanulási, tanítási segédeszközök szükségesek.

Óravezetés formái:

Írásos–rajzos

Ilyen tervet nem köteles készíteni, de leegyszerűsített írásos–rajzos óravázlat készítése javasolt, míg valaki nem rendelkezik elegendő tapasztalattal, még nincs biztonságot nyújtó tanítási gyakorlata.

Természetesen a tapasztalt tanító sem hagyhatja abba az óratervezést, de számára elegendő lehet a gondolati tervezés.

Ehhez a munkához nyújtok segítséget kész és félig elkészített óravázlatokkal. A tanmenetben kidolgozott szempontsor követését javaslom az órai munka átgondolásakor, megtervezésekor is.

Biztosítok helyet a kézikönyvben feljegyzések leírásához. Üres részek a rajzos vázlatok elkészítéséhez adnak lehetőséget. Az önálló óravázlatok megírása a szubjektív óravezetés megtervezését teszik lehetővé.

Az óravázlatok szerkezeti felépítése függ az óra típusától is.

Időpont: óraszám: hónap, hét, óraszám

Téma: (feladatsornál, projekteknél fontos a megfogalmazása)

Cím: (a gyermekeknek fogalmazzuk meg) Az alkotás témájára utal. Feladatra irányítja a figyelmet. Motiválhat is.

Az óra anyaga (vizuális feladatok): röviden a megoldásra kerülő feladat megfogalmazása

Előkészítés, anyagok, eszközök: A feladatokhoz szükséges alapfelszerelés, természetből gyűjtött anyagok, papírok stb. előkészítése. Tanítónak, tanulónak vannak feladatai.

Információ, koncentráció: háttéranyag (kultúrtörténeti, művészettörténeti, néprajzi, életrajzi információk) biztosítása, ami az alsós gyermek – negyedikes – számára elérhető és használható. Tantárgyközi tananyag-tartalom összegyűjtése (irodalom, technika, ének, természetismeret stb.)

Képolvasás (lehet motiváció is!)

A tankönyvben, albumokban, egyéb helyen fellelhető képanyag (műalkotás, fotó, gyermekmunkák) nézegetése, elemzése, konkrét megfigyelési szempontok előzetes megbeszélése.

A képválogatás szempontjai voltak

- a képanyag alkalmas legyen az alkotótevékenység elindításához (érzelmi ráhangolás, motiválja az önálló feladatmegoldást).
- Segítség a kisgyermeknek, bátorítás a feladat indításához és elkészítéséhez.

- A képek, rajzok egy része tartalmazza az adott tevékenység vizuális problémáját. Elemzése során a kitűzött célok megvilágosodhatnak.

- A gyermek szemléleti nyitottsága fejlődik, sokféle emberi alkotótevékenység találkozik, tapasztalatot gyűjt.

A képelemzés módszerei

- Kérdésekkel irányítsuk rá a figyelmet a konkrét látnivalókra

- Hagyjuk a gyermeket önállóan szemrevételezni az adott képet

- Biztosítsuk a ráismerés örömét, ez motiválja a műalkotások nézegetésére, elemzésére, képolvasásra.

- Az esztétikai befogadás érzékletességének, személyességének alapjait meg kell teremteni – motiválás.

- A rajzóriai tevékenységhez kapcsolódjék, abból induljon ki és arra utaljon vissza.

(2–4. osztályban gyakrabban önálló műalkotás–elemző órákon is foglalkozzanak műalkotásokkal)

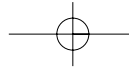
(Az Én képtáram képeinek nézegetése és a hozzá kapcsolódó feladatok megoldása)

- Építsen a tanító arra az érzelmi, fizikai hatásra, amelyet a színek, formák, kompozíció és a benne megnyilvánuló tartalom a gyerekekből kivált.

- Olyan tanítási légkör teremtése, amelyben érzéseiket, képzettársításukat, gondolataikat szabadon ki is fejezhetik.

- A művek nézegetésétől, a róluk való kötetlen beszélgetéstől elindulva, a formai jegyek, a kompozíció feltárásán át a tartalom életkori szintű felfogása, megérzése, befogadása felé vezessük tanítványainkat.

- A műalkotások mellett a környezet sokféle képi információjának olvasására, felfogására, értelmezésére is neveljük a gyermekeket – erre a képességre minden más tantárgynál szükség van.

Mi a szín?

A színek csodálatos világa együtt születik gyermekkorunkkal. Mekkora öröm a gyermekeknek, amikor ajándékba kapják a csodálatos színes ceruzás dobozt, s vele együtt a hatalmat, hogy „újrateremtsék a világot"! Egy csapásra kinőnek a fák a földből. A háztetőket piros cserép fedi be. Szempillantás alatt kizöldülnek a mezők, a virágok tarka foltjaival. És a nap kápráztató sárgájával olyan, mint sugárhálója közepén egy jószágos pók! Néha meg pirossá válnak a fák, kékké a házak, lilává a mező és sárgává az ég... De mit számít ez! A dolgok színénél egyszerűen fontosabb maga a szín, mert a gyermek számára éppen ez jelenti az ünnepet. A felnőttek ezen kissé mosolyognak, de vajon ők nem pontosan erre emlékeznek-e a karneválok, a katonai parádék hangulatából.

Sajnos, a hétköznapi szürkeségében a felnőttek elfelejtik az ünnepet. A színek maguk is felöltik munkazubbonyukat. A zászlók pirosa az útkereszteződésekre költözik, hogy megállítsa a siető gépkocsikat, míg a zöld egyhangúan csak ennyit mond: szabad az út. De még az irodákba is bevonulnak: kék dossziék, szürke borítólapok, sárga irattartók. Múltjukról megfeledkezve, a színek eljártsszák a mintaszerű alkalmazottak szerepét! Vajon elveszítették minden hatalmukat? Szerencsére nem. Mi lenne egy bárból, ha olyan éles fény árasztaná el, mint az osztálytermeket? Itt sárgában vagy pirosban játszó szűrt fényre van szükség, hogy a látogatók megérezzék „az atmoszférát”.

Bármilyen célra használja fel őket az ember, a színek megőrzik kapcsolataikat hangulatainkkal.

Vajon azonos színeket választunk-e ki lakásunk minden helyisége számára? Az egyik a konyhához illik, a másik a nappalihoz, a harmadik a für-

dőszobához. Vagy véletlen talán, hogy vidám meg komor árnyalatokról beszélünk? Ez a kék hidegnek tűnik, az a zöld fanyarnak, ez a sárga élesnek.

Tehát egyáltalán nem lehetséges a színeket önmagukban észlelni? Könnyen felelhetünk igennel, ha arra gondolunk, hogy két ember, aki a tenger partján áll, egyformán kéknek nevezi a tengert.

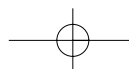
De a fényvel nem csupán a dolgok külső megjelenése változik (a déli napon vakítóan fehérlő fal hamuszürkére válik alkonyatkor), a látás mechanizmusa is a jelenségek egész sorától függ, sőt felléphet számos zavaró körülmény, amit gyakran nem tudatosítunk eléggé.

Mindenekelőtt a festészet nem ismeri az anyagtalán színeket. Abból, hogy a prizma a fényt szétbontja, mind a mai napig nem keletkezett festmény. Minden festészetben használt szín kivétel nélkül anyagi természetű, származzék bár a villanyáramtól, mint például a kinetikus művészetben. Egyes színek – számuk egyre csökken, növényi vagy akár állati eredetűek, mások – akár természetesek, akár mesterséges származékok – ásványiak.

Azonban nem állhatunk meg ennél az eredetet figyelembe vevő megkülönböztetésnél. A színek megjelenése nem kevésbé függ az alkalmazott eljárásoktól: egy üvegablak vöröse, amelyen átragyog a nap fénye, másnak mutatkozik, mint egy szőnyegé; ugyanígy más a temperaszínek anyagi minősége, mint például az olajfesték színei. A kötőanyag is számít.

Nem hanyagolható el az alapozás minősége sem. Az akvarellnél áttetszik az alap, míg az olajfestmény általában elfedi.

Végző soron semmi sincs, beleértve még a színek felrakásának módját is, ami ne lenne fontos. A festészetben tehát nem léteznek színek anyagtól függetlenül, és mi is az anyag közvetítésével veszünk tudomást róluk; a len zöldjének nincs semmi köze a lakk zöldjéhez. A színeket tehát távolról sem egy mérték jelzi számunkra, hanem elsősorban valamilyen érzékelhető tulajdonság, s valóságukat legnagyobb részben ennek köszönhetik.

Másodsorban, a mindennapi életben kétségtelenül sosem fordul elő, hogy valamilyen szín elszigetelten jelenjék meg előttünk. Ha az ember ki lép házának kapuján, a természet sokszínű kavargása fogadja. És az a látásmód, amellyel egy festményhez közelítünk, nagyon közel esik a mindennapok látásmódjához. A festészetben valóban soha nem észlelünk egymástól hermetikusan elzárt színeket, hanem mindig egymással való kölcsönhatásukban látjuk őket.

Egy dolgot kell még megvilágítanunk: a mindennapi életben a színek majdnem mindig szorosan kötődnek egy-egy tárgyhöz, azonosulnak vele. Emlékezetünkben sok asszociációtípust őrzünk, amelyek működtetéséhez a szemünket sem kell kinyitni: zöld a mező, zöldek a levelek, zöldek a fák, a palackok; sárga a hajnal, a nap, az őszi falevelek; kék az ég, kék a tenger, kék a látóhatár... Megy minden magától, mintha a tárgyak egyszerűs mindenkorra felöltötték volna színes ruhájukat. Az azonosításnak ez az igénye olyan erősen belerögződött tudatunkba, hogy könnyen botrányt kiáltunk, mihelyt egy művész pirosra festi a fákat és lilára a leveleket; és méltatlankodunk, ha képzelete odáig merészkedik, hogy zöldnek fesse egy ember arcát! Ez vezet el a következő fontos megállapításunkhoz: a festészetben a színek nem a dolgok megszokott megkülönböztető jegyei, hanem egy önálló életű rendszer alkotóelemei, és a művész joga, hogy a kifejezés érdekében – tetszése szerint – használja fel őket.

Összefoglalva

- a festészetben a színek nem állnak a tárgyak ábrázolásának szolgálatában,
- a festészetben a színek nem önmagukban léteznek, önmagában egy szín sem szép vagy csúnya,
- a festészetben a színek csak egymáshoz való viszonyulásaikban léteznek.

„Adjatok nekem sarat – kiáltotta Delacroix –, engedjétek, hogy azt csináljam vele, ami nekem tetszik, és én megalkotom belőle Vénusz sugárzó testét.”

Mi a vonal?

Ha egy ügyes rajzoló felvázolja modelljének sziluettjét, máris szemünk előtt áll a személy, egész magatartásával együtt.

Az absztrakció ősrégi módja, a vonalas rajz már elég a felismeréshez. A szabász talán hosszadalmas magyarázatokkal vesződik? Hevenyészett skiccel papírra veti a ruha, mellény szabását, a divatrajzot, s ezzel ügyesen megtakarította a költséges divatbemutatót. Mennyivel beszédesebb a megrendelő számára az építész, a mérnök vázlata, mint a számítások hosszú sora!

Nézzék meg a gyermeket, aki kezében ceruzával, nyelvét kidugva hozzáfog, hogy lerajzoljon egy kutyát. A másolópapír megkímélhetné a fáradságtól, de nem vagyunk benne biztosak, hogy a felfedezés első meglepetése után is használná. Úgy látszik, ez az erőfeszítés belső szükségletét elégíti ki. A gyermek, rajza fölé hajolva, vajon nem őseink mozdulatát ismétli-e újra, akik egy kevés földdel és elmeszesedett csontok porával barlangjaikba zárták a bölények és őstulkok varázslatos faunáját? A vonal „csapda”, amely foglyul ejti a menekülő rénszarvast vagy a kifeszítő könyvbe zárja a tigris. Apáink vadászták, gyermekeink szelídítik az állatokat... A vonal bűvös erejű volna? Talán az, ha még bennünk él a birtoklás, a megszerzés vágya. Érinteni annyi, mint mértéket venni vagy még mélyebben: megismerni és önismeretre szert tenni. A vonal birtokunkká teszi a tárgyat és azt, aki papírra veti, éppen azért, mert él ezzel a hatalommal, a létezés tudatával tölti el.

Tájékoztatni, azonosítani, birtokba venni, megmagyarázni, leírni, emlékeztetni, megismertetni: megannyi cél, bizonyára sok egyéb mellett, ami a vonallal elérhető.

De tegyük hozzá mindjárt: míg csupán ezeket a célokat szolgálja, kívül marad a művészet birodalmán; csak attól a pillanattól kezdve léphet be oda, amikor bármi legyen is a célja, saját természete, grafikai minősége határozza meg kialakítását.

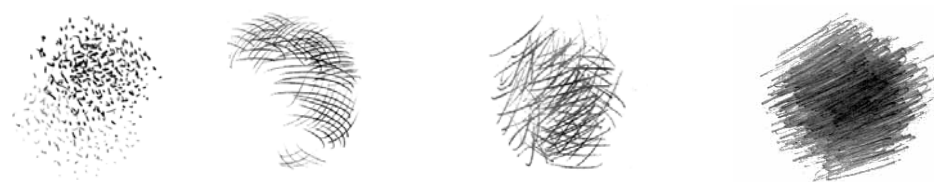
Jó tanács: különböző árnyékhatásokat lehet elérni, ha a ceruzát kihegyezzük vagy tompán használjuk.

A művészet, az érzékek színvonalán elsődlegesen élvezet, gyönyörködés. A vonalra vonatkoztatva azt jelenti ez az állítás, hogy a benyomás, amelyet ébreszthet bennünk, hol kellemes, hol kellemetlen, hol közömbös. Például az egyenes „megkönnyíti” a tekintet útját, és ezért látása kényelemérzettel tölt el.

Ám semmi sem olyan kevésbé tartós, mint az efféle benyomások. Ha az egyenes hosszasan folytatódik, hamarosan unalmat érzünk. Bár továbbra is jelen van előttünk anyagi meghatározottságában, nem tesz többé hatást ránk.

A görbével és valamennyi többi vonallal ugyanez a helyzet. Új meg új eszközökre van szükség érdeklődésünk fenntartásához.

Ez a követelmény nem önkényes, nem is zsarnoki. Érzékenységünk természetén alapul, mely szerint a dolgok csak annyiban léteznek számunka, amennyiben érdekelnek minket. Ebből következik, hogy a művészetben semmi sem hagyhatja közömbösen az embert.

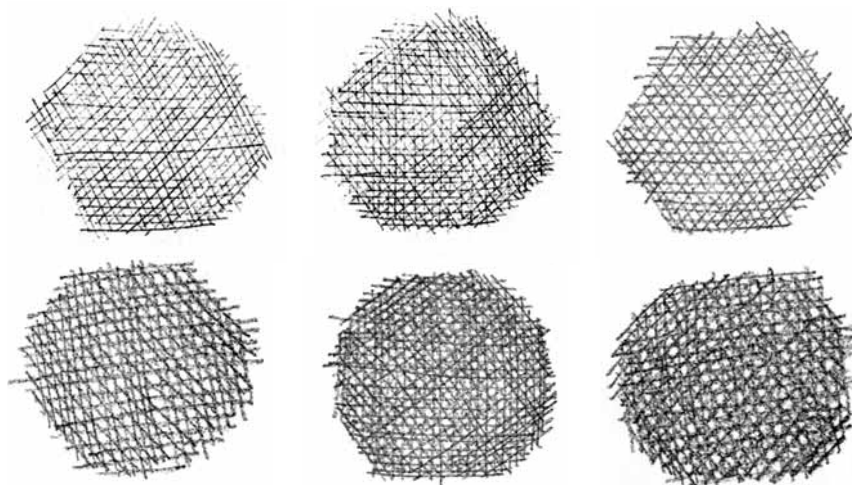

pontosítás

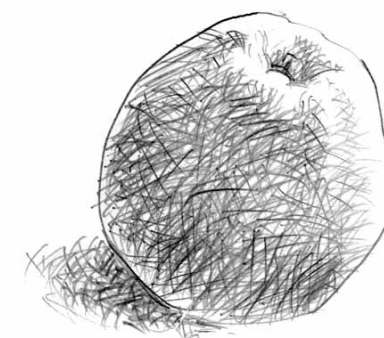
ívelt vonalkázás

szabálytalan vonalkázás

tömör sátirozás

Hatféle vonalkázás

Négy árnyékolási eljárás: pontosítással készített hagyma, hagyma sűrű sátirozással, alma ívelt vonalakkal, alma szabálytalan vonalkázással

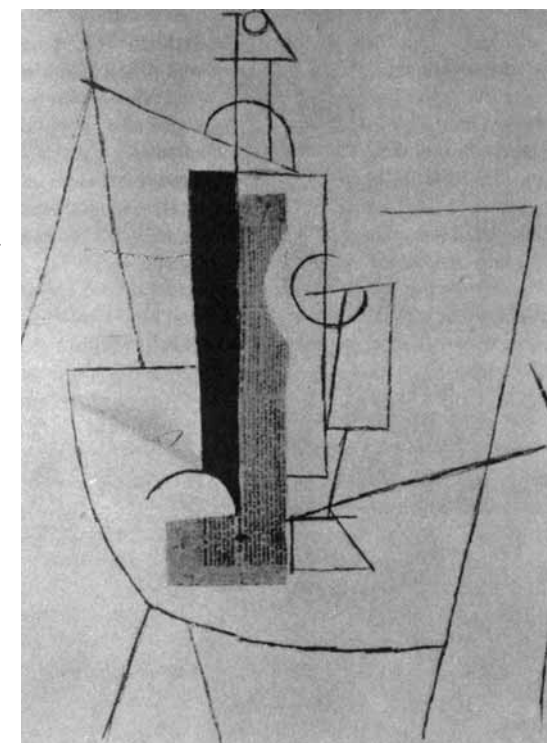
Pálmafák

Mondhatnánk, milyen egyszerű kifejezőmóddal él a rajz, hiszen nincsen más eszköze, csak az egyenes vagy a görbe! Ez a megállapítás azonban meglehetősen felületes. Mert a művészet kifejezőeszközei sosem elszigetelt elemek, hanem az elemek kapcsolatai, azok pedig akkor is végtelenségig variálhatók, ha csak az egyenes meg a görbe áll rendelkezésükre, amit csodálatosan bizonyít az ornamentális motívumok művészete, az emberiség egyik legrégebb és leggazdagabb hagyománya. Ugyanígy elég néhány hang a zenéhez, mivel a hangközök és tartamok minősége és jellege állandóan változik, és így mindig új formában kelnek életre.

Nézzük meg Picasso egyik papírkollázsát, amely a kubista korszakban keletkezett: *Palack és pohár kerek asztalon*. Az első pillanat meglepetése után nem okoz túl nagy nehézséget a tárgyak felismerése, az utalásszerű és szakadozott vonalak ellenére sem. Jól kivehető a palack háromszögletű szája korong alakú záródásával, az egyenes nyak és a kettős vállhajlat, az egyik negyed kört formál, a másik is negyed kört, valamivel nagyobb, és itt végződik is a palack. A vonalak hirtelen megszakadnak, mintha a palackot felszeletelték volna. Feldarabolták hát? A megcsonkítottság hatását kelti? Semmi esetre sem, mert íme, váratlan és előre nem sejtett jelenség lép fel: a vonalakat nem szükséges végig meghúzni, hogy a folyamatosság érzését keltsék bennünk; a megfelelő inger hatására szemünk kitölti az ürességet.

Picasso papírkollázsában a palack teljességét a szögek, hajlatok és üres részek összjátéka érzékelteti, amitől nem a „részek” illeszkednek egymáshoz, hanem – a meg-megszakadó vonalvezetés jóvoltából – a különböző feszültségek.

A tárgynak az azonosításhoz immár nincs szüksége emlékezetünk bizonyágtételére.

Pablo Picasso: *Palack és pohár kerek asztalon*

A vonalak különböző formái

Határoló vonal

Közeli rokona a vázlatvonalnak, és úgy jelenik meg, mint a tárgy formája és a környezet közötti határ.

A határoló vonal tehát nem egyszerűen egyik „változata” a vonalnak. Sokkal inkább a művész szemléletét jelenti, azt az elgondolást, amely a műalkotás egész folyamatát irányítja.

A kontúrvonal

Ez az előzőtől abban különbözik, hogy nem csupán olyan, mint egy ollóval kivágott formát határoló eszmei metszészvonal, hanem bizonyos térbeli kiterjedéssel is rendelkezik.

Bizonyára mindenki megfigyelte már, mennyire szeretnek a gyermekek szép kerek napot rajzolni tájképeik közepére; de megfigyelték-e azt is, hogy ez a nap – noha valóban ott van és ragyogó sugarakat is lövell – nem áraszt fényt, és így a környező tárgyakon sem érzékelhető a hatása. A tér a gyermek számára absztrakcióként jelentkezik, amelynek semmi köze az érzékeléshez, és az egyezményesen sárga körrel jelzett fény újabb absztrakció, amelynek szintén nincs köze az érzékekhez. Ezért használja olyan szívesen a határoló vonalat. A vonallal fejezi ki a világról alkotott emblemikus fogalmát.

Ha az ember a Mona Lisát vizsgálja, hamarosan rájön, hogy varázsa nem annyira túllontúl legendás mosolyában rejlik, hanem abban az oldott vonalban, amely lágyan körülöleli anélkül, hogy lehatárolná az alakot.

Leonardo da Vinci: *Mona Lisa*

A formák már nem a kép felületén bontakoznak ki, a fény segítségével benyomulnak a térbe. Lehetetlen lerajzolni a Mona Lisa sziluettjét. A vonal immár nem két, egyformán sík mezőt választ el egymástól, hanem anyagszerűvé teljesedik.

(A határoló vonal különösen a profilban való ábrázolásra alkalmas, amíg a kontúrvonal a testek érzékeltetésére sokkal megfelelőbb.) A határoló vonal inkább a szellemünkhöz fordul, a kontúrvonal inkább az érzékeinkre apellál.

Ezen a Hans Malernak tulajdonított portrén a vágási vonal alkalmazása teszi világossá az arc szerkezetét, amelyhez

díszítőelemként a fejdísz és az öltözék aprólékos rajza járul.

Hans Maler: *Marie de Bourgogne*

Ezzel szemben Floris képe szinte egyértelműen érzékszerveinkhez szól: már-már megérinthezőnek, tapinthatónak érezzük ennek az asszonynak robusztus figuráját.

A két kép egymástól nagyon különböző plasztikus nyelven beszél – tudatunk más-más rétegeihez szólva.

Frans Floris: *Női arckép*

A vonal tehát egyike a leglényegesebb festői kifejezőeszközöknek. A stíusból kitorve egyidejűleg megalkotja a maga sajátos tartalmát és terét.

Forrás: René Berger: A festészet felfedezése 1., A látás művészete

Mit kíván egy tehetséges gyermek?

„19 évesen már úgy rajzoltam, mint Raffaello, de egy élet nem volt elég arra, hogy megtanuljak úgy rajzolni, mint egy gyermek.”

Picasso

Benjamin S. Bloom amerikai pedagógus vizsgálta néhány tehetséges ember életútját, és minden esetben arra a következtetésre jutott, hogy minden átlagos és a kiemelkedően magas képességű embernek is szüksége van környezetének támogatására. Szülő, pedagógus, aki erőfeszítésre készíti megfelelő motivációs eszközök alkalmazásával.

A gyermekek számára a környezeti tényezők közül legfontosabb a család. Ez a mikrokörnyezet adja a születéstől kezdve a legtöbb információt.

Nehéz tehetséges gyermek szülőjének, nevelőjének lenni.

Segíthet néhány tanács:

- legyen a gyermeknek olyan helye a lakásban, ahol játékait, dolgait zavartalanul tudja rendezni,
- elég időt kapjon a játékokra, megszakítás, beavatkozás nélkül játszhatson,
- egyszerűbb játékok a képzeletét jobban megdolgoztatják, mint a bonyolult játékok,
- lehetőséget kell adni, hogy lakáson kívül is játszhatson (homok, víz, levegő stb.),
- kapcsolódjon be a szülők munkájába, szerezzon tapasztalatokat, utánozza a szülők tevékenységét,
- érzelmeinek szabad kifejezésére legyen módja (művészi tevékenység),
- kapjon sok mesét, az állatmesétől a tündérmeséig, korlátozott ideig nézzen televíziót, videót.

Legfontosabb a meleg, szerető, nyugodt légkör. Érdeklődő, lelkesedő környezet, ahol az alkotó képzelete kibontakozhat.

Fejlettségre utaló tulajdonságok kisgyermekkorban:

Testi, fizikai, biológiai, idegrendszeri terület:

- egészséges, harmonikus szervezet,

- kortársait megelőzi magasságban és egyéb adottságokban (izomerő, teherbíró képesség),
- az átlagosnál hamarabb jár,
- jól működő, egészséges érzékszervek (látás, hallás),
- érzékeny, de kiegyensúlyozott idegrendszer,
- magasabb energiaszint jellemzi.

Pszichomotorikus terület:

- összerendezett mozgás, járás, jó mozgásszervezés,
- mozgásokban felfedezi a ritmust,
- építő, összerakó, szerkesztő játékokban ügyes, ötletes, elgondolásai egyéniék,
- finom mozgásai érettebbek (rajz, festés, mintázás, vágás, illesztés),
- önkiszolgáló tevékenységekben ügyes megoldások,
- tárgyak célszerű, rendeltetésszerű fogása, használata,
- hely- és helyzetfelismerő képessége kialakultabb.

Ismeretszerzés jellemzői:

- érdeklődése sokoldalú, fogékony az új dolgok iránt,
- az őt érdeklő kérdésekkel elmélyülten, kitartóan foglalkozik,
- nyitott a „felnőtt problémák” iránt (élet, háború),
- behatóan kérdezősködik és felhasználja az így szerzett ismereteket,
- hamarabb kezd beszélni az átlagosnál, szavakat összerak kisebb mondatokká,
- korán jól ki tudja magát fejezni,
- szókincse az átlagosnál bővebb,
- megért olyan fogalmakat, amelyek életkorához mérten koraiak,
- válaszai gyorsak, könnyen megérti a tényeket,
- követeli a mesét, képes előadni a történetet,
- gyors a felfogása, tartós, megbízható az emlékezőtehetsége,
- foglalkozik a fantasztikus gondolatokkal, a „mi lenne, ha” kérdésekkel,
- a környezetében jelentkező változásokat észreveszi, keresi az összefü-

- géseket, hasonlóságokat, különbözőségeket, általánosításokat képes felállítani,
- élénk, produktív képzelőerővel bír (játék, mese, rajz, bábozás, dramatiszálás),
- kreativitásra utaló jegyek felfedezhetők: egyazon feladat többféle megoldása, eredetiség, rugalmasság, találékonyosság, vonzzák a nehezebb feladatok,
- szereti a szépet, az érdekeset a zenében, mozgásban, irodalomban, ábrázolásban.

A vizuális nevelés területeinek fejlesztése

- A művészetek nyelvének felismerése, befogadása, alkotói megismerése a rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, konstruálás, kézimunka, műalkotások megismerése a környezetalakítás által,
- ábrázolási mozgássorozatok készségeg alakítását célzó gyakorlatok, játékok: szemmozgás, szem fixációs működésének erősítése, vizuális zárttság – egészségesség észlelése, vizuális ritmus gyakorlása,
- vizuális és formaérzék gazdagítása különböző eszközökkel. Szabad és spontán ábrázolásra ösztönzés változatos és szokatlan eszközök biztosításával,
- ábrázolásnál díszítésre, gazdagításra, újrendezésre ösztönzés, lehetőség a színek, formák variálására.

A felsorolt jegyeken kívül még jó néhány utalhat arra, hogy közvetve vagy közvetlenül kapcsolatban vannak a tehetséggel.

Ha a tanítás-nevelés során a megfigyeléseink alapján megállapítjuk, hogy több jegy jellemző a gyerekekre, észrevesszük a kapcsolódásokat, az egyidejű vagy egymás utáni előfordulásokat, akkor van támpontunk, hogy a gyermekben egy csírája moccan a tehetség lehetőségének.

A gyakorló pedagógus számára nyilvánvaló, hogy bizonyos képesség minden gyermekben van, de mindenki mégsem lesz tehetség.

Ennek az az oka, hogy egyes gyermekben halmozottan, kifejezettebben jelentkeznek valamilyen képességre utaló tulajdonságok.

A tehetséges gyermek sok örömet ad a nevelőknek, szülőknek. A tehetség nagy kincs, ami felismerés után egyéni bánásmódot kíván.

Az egyéni bánásmód alkalmazása különös jelentőséggel bír, ha a tehetséges gyermek kilóg a „keretből”.

Füllér Gizella

A tehetséggondozás célja az alábbiakban foglalható össze:

- a tehetséges személy harmonikus fejlődésének elősegítése,
- az elkallódás veszélyének elkerülése,
- a tehetség önmagára taláztatása.

A tehetséges tanulók szükségletei

- Az értelmi képességek intenzív fejlesztése mellett szükség van a feladatok sikeres elvégzése nyújtotta öröme és arra, hogy a kudarcokkal is megbirkózzanak.
- Támogató légkör, amely ösztönzi a problémamegoldást, lehetővé teszi a vitát is a nevelőkkel.
- Újszerű kapcsolat a tehetséges gyermekekkel.
- Tanácsadás, egyéni fejlesztés.

„Számomra a tehetség a sorstól kegyesen kapott, hozott belső érték, lehetőség az alkotó, eredményes életre.

Olyan készenlét, jobb esetben készség, reményt keltő alap, amely hosszas gyakorlattal olyan kifejlesztett ügyességben nyilvánul meg, amely sikeres alkotó munkára tesz képessé. Ilyenkor azonban nem csupán a közfelfogásban nagyra becsült tehetségekre – zenei, színészi, festői stb. – gondolok. A tehetség arca – mint az emberé is – megszámlálhatatlanul sokféle.”

Szentirmai László

Összegzés

Ha a harmadik évezred tehetségét szeretnénk meghatározni, elkerülhetetlenül az oktatásban egyre nagyobb gondot jelentő „másság” kérdésével kell foglalkoznunk.

A hagyományos oktatás az átlagot célozza, az átlag feletti képességekkel rendelkező diákokra nincs felkészülve. Még nehezebben boldogulnak azok a tehetséges gyermekek, akik nemcsak felfelé, de oldalt is kilógnak a sorból. képességeik nem egyszerűen meghaladják az átlagost, hanem eltérnek attól, nem egyszerűen képességeik alatt teljesítenek, hanem az iskolai oktatás során folyamatosan frusztrálódnak. A tehetséggondozásnak minél több kiemelkedő képességű egyén számára kell lehetőséget nyújtania ahhoz, hogy képességeit kiemelkedő teljesítménybe fordíthassa. Ehhez szükséges a tehetség szabálytalan formáinak el- és felismerése, a másság elfogadása. Az oktatásban elengedhetetlen, hogy minél többféle képességterületet ismerjenek el és fejlesszenek, ezáltal az eltérő tehetségeket, így a ma még jobbára alulteljesítő tehetségeket is minél korábban lehet azonosítani és gondozni. A gondozásban kiemelt szerepe lehet a szervezett gazdagító programoknak, amelyek segítik a gyermekeket abban is, hogy olyan társakkal, személyekkel kerüljenek kapcsolatba, akik fejlődésüket segítik.

- Legyenek képesek kifejezési szándékaiknak megfelelő színek, árnyalatok kikeverésére, érzelmek színnel való tudatos kifejezésére, alkalmazzák a színek hangulati hatását a képi közlésben, értsék, érezzék meg a műalkotásokban is!
- Tudják a megfigyelt tárgyak és környezetük jellemző színeit, árnyalatait megközelítően kikeverni, eltalálni!
- Legyenek megfigyeléseken, kísérletezésen alapuló tapasztalataik a színfény-hangulat összefüggéséről, a fény iránya, a megvilágított és árnyékos rész és a vetett árnyék kölcsönösségéről!
- Ismerjék, nevezzék meg és tudják önállóan is megfesteni a 12 tagú színkört (vörös, narancsvörös, narancs, sárgásnarancs, sárga, sárgászöld, zöld, zöldeskék, kék, kékeslila, lila, lilászöld)

- Ismerjék fel, alkalmazzák munkáikban a színezetkontrasztot, a hőfok- és a sötét-világos kontrasztot!
- Színérzékenységük, színárnyalat–megkülönböztető képességük növekedjék a tanév eleji szinthez képest!
- Legyenek képesek a környezet jelenségeiben és eseményeiben felfedezni, meglátni a karakteres változásokat, ábrázolásban megragadni a lényeges mozzanatokat, s ezeket logikusan, időbeli sorrendben megrajzolni!
- Ismerjék a térbeli mozgás kifejezésének módjait (ízületekkel, nézetekkel, formaritmussal, képsorral)!
- Szemléletükre legyen jellemző a jelenségek, dolgok lényeges jegyeinek felismerése mellett a környezet, az események hatására bekövetkező, látható változások iránti fogékonyság!

A negyedik osztály végére alakuljanak ki a gyermekek anyag- és színhasználati készségei a rajzolás, festés, mintázás, konstruálás területein!

- Ismerjék és alkalmazni is tudják az egyszerű sokszorosítási eljárások közül a papírnyomatot és a monotípiát!
 - Tudják irányítással vagy önállóan a feladatnak megfelelő anyagot, méretet, technikát megválasztani, s azt indokolni!
 - Legyenek tapasztalataik, megfigyeléseik, megállapításaik arról, hogy miből mit lehet készíteni!
 - Tudják alapfokon elemezni az anyag, forma, rendeltetés (tartalom) összefüggéseit saját és társaik alkotásaiban, szobrok, képek, tárgyak, építmények esetében!
- A negyedik osztály végére legyen a tanulók magatartására jellemző az aktivitás, alakító, alkotó tevékenységük mutasson minél több kreatív vonást!

Tanév végén legyenek képesek a tanulók – életkoruknak megfelelő fokon – a vizuális nyelv önálló használatára a képi-plasztikai kifejezésben, a képi információk értelmezésében!

Készségszinten bánjanak a kifejezés eszközeivel, és legyenek képesek ezeket gazdag, egyéni variációkban alkalmazni!

Ösztönösen, szabadon szerepeltessék a hagyományos ábrázolási eljárásokat és a maguk által kitalált, szubjektív módon kevert formákat (például axonometrikus vagy vetületi jellegű ábrák, fordított perspektíva, „kiterítés”, szalagszerű képsor, nézőpontok keverése stb.)!

– Legyenek képesek a gyerekek konkrét modelleket saját nézőpontjuknak megfelelően megjeleníteni!

– Tudjanak egy-egy tárgyról nézeti vázlatokat készíteni!

Dinamikusabban mozgó (futó, hajló, dobó stb.) alakok cselekményes témába ágyazott képi-plasztikai ábrázolása.

Térbeli elfordulások, mozgások kifejezése elől-, oldal-, hátulnézettel, félnézettel.

Formák időbeli és térbeli változásainak, mozgásainak (növekedés, helyváltoztatás, fejlődés) megfigyelése, szóbeli elemzése, kifejezése.

Eseménysor egymást követő mozzanatainak megjelenítése (képmese, ábrásor).

Az ábrázolás, tárgyformálás munkafolyamata: vázlat, terv, kivitelezés, önellenőrzés, fejlesztés.

Múzeumok, kiállítások, közgyűjtemények látogatása

Az iskolán kívüli foglalkozásoknak akkor van értelme, ha a gyerekek többletinformációt gyűjtenek az egyéni programokkal szemben.

Egyre több múzeumnak van szervezett múzeumpedagógiai programja, ezért a közös élményfeldolgozás szakképzett múzeumpedagógus irányításával történik. Gazdag megfigyelési szempontok, a látvány, a jelenség értelmezése árnyalt. A háttérinformációk összegyűjtése a szemlélődéshez rendelt

– Értelmezd a látottakat, írd le, hogy milyen jelentései lehetnek a műnek!

– Adj pontos leírást a műről!

– Olvastál-e elemzést, kritikát már valamelyik műről? Ha igen, módosította-e elképzelésedet a művel kapcsolatban? Egyetértettél-e a kritikával? Ha nem, neked mi a véleményed?

– Ismersz-e olyan irodalmi, zenei vagy más művészeti alkotást, amely valamilyen kapcsolatba hozható a művel? Sorolj fel néhányat!

– Az alkotóval folytatott beszélgetés érthetőbbé tenné-e a művet számodra? Fogalmazd meg, milyen kérdéseket tennél fel neki?

– Hallottál-e másoktól is véleményt a műről? Ha igen, írd le röviden!

KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM

Budapesten a Kortárs Művészeti Múzeumban Jean Dubuffetti időszak kiállítása volt látható 2004 nyarán.

40 éven át szenvedélyesen készítette sokszorosított műveit. Egész életén át kutatta a különböző technikákat, azok között is elsőként a litográfiát.

A síknyomás lényege az, hogy a zsíros nyomdafesték zsíros eszközökkel készített rajzhoz jól tapad, míg a vízzel nedvesített – nem nyomtató helyek – taszítják azt. Dúcként eredetileg litográfiai követ használtak, ma már alumíniumlemezt és horganylemezt vagy zselatint is.

A litográfiai kő speciális tulajdonságú mész kő, amely átveszi a rajzeszköz zsiradékát, s maró folyadékkal preparálják. Ezt a tulajdonságát tartósan megőrzi.

A nyomatra a lapos, puha kép jellemző, amely simán helyezkedik el a papír felületén, nem benyomódva, mint a magasnyomásnál. Aprólékos rajzot grafitceruzával is készíthetünk, mert ez is zsíros nyomot hagy. A rögzítésnél használt vegyszerek kémiai változásokat hoznak létre a kőben: ahol rajz van, a kő megszilárdul és nem vesz fel több zsiradékot. A fedetlen részek kissé lemélyülnek.

43 évesen készíti az első litográfiát. Nem találja megnyugtatónak technikai tudását, és egy neves litográfus, Fernand Mourlot meghívásának eleget téve „gyakorlati oktatásra” műhelyébe ellátogatott.

„A festő pár órára szaladt volna át, végül három hónapot maradt. A litográfia teljesen lenyűgözte.” Szó szerint nekiesett a kőnek és néhány hét alatt létrehozta első nagy grafikai sorozatát. Egyik darabja „A zongorista...” megszokott, kis mindennapi tevékenységeink, amelyek ha jobban megnézzük és elvonatkoztatunk a megszokottságtól, hirtelen oly egyedivé, oly meghatóvá válik.

Kép– zongorista – litográfia

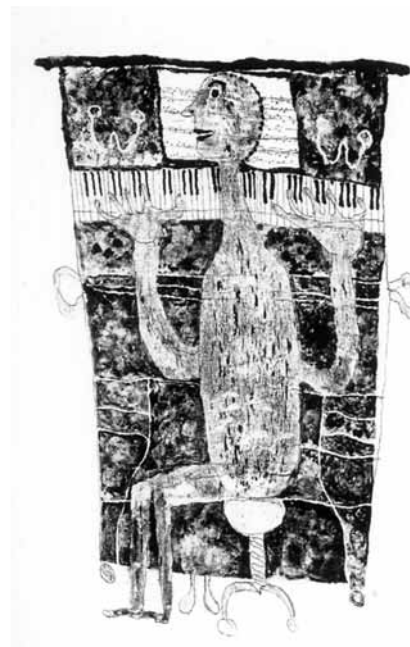
Répaorr – litográfia

Dubuffettre a természeti jelenségek tanulmányozása hatással volt, amelyből azután egy grimaszos-mosolygós világot teremt, mulatságosan felöltöztetett, kalapos és „répaorrú” szereplőkkel. Dubuffett számára a természeti világ különféle jelenségei között mélyen gyökerező összefüggések vannak. Az anyagból az emberi formába való finom átcsusszanás ennek a meggyőződésének a természetes megjelenítése.

A technika összetett. A kívánt részeket színenként és nyomólemezenként külön-külön kell kiválasztani és lepréselni. Ebből csak néhány témát valósított meg. Mesteri és tökéletes lezárása egy alkotói periódusnak.

A cél nem tudásuk tesztelése volt, hanem, hogy a művek mélyebb megértését segítsék és az egyéni élményfeldolgozást. (A tankönyv *Mi a kép?* című fejezetéhez és az absztrakt – nonfiguratív – művek megértéséhez is segítséget nyújt.)

1. Mi volt az első benyomásod a kiállításról?
 2. Mely művek hatottak rád leginkább? (Mi tetszett legjobban és mi a legkevésbé?)
 3. Válassz ki egy művet, amely lekötötte figyelmed!
- Erre vonatkoznak a következő kérdések:
- A mű alkotója, a mű címe:
 - Ismersz-e a műre valamilyen összefoglaló elnevezést (technikája, stílusa)
 - Van-e számodra a műben technikai újdonság?

Dubuffett: *Zongorista*

Dubuffett: *Répaorr – litográfia*

- Ismersz-e más munkákat a mű alkotójától? Mennyiben különbözik jelen munkája a korábbiaktól?
- Láttál-e már más (témájában, szándékában, stílusában stb.) hasonló műveket vagy alkotásokat a korábbi korszakokból? Nevez meg néhányat!
- Érződik-e a munkából, hogy nő vagy férfi készítette?
- Mi az, ami egyértelművé teszi számodra, hogy ez az alkotás a 20. században készült?
- Vannak-e olyan jelek, jelképek a műben, amelyek számodra egyértelmű jelentéssel bírnak? Sorold fel ezeket!
- A mű címe (ha van) segít-e értelmezni a látottakat?

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

A világ negyedik, eredetileg is múzeumnak szánt épülete. Magyarország máig is legszebb klasszicista palotáját Pollack Mihály tervei szerint 1837-ben kezdték építeni és hivatalosan 1847-ben nyitotta meg kapuit.

Az intézményt 1802-ben alapította gróf Széchenyi Ferenc, az ország egyik legnagyobb főura.

A Magyar Nemzeti Múzeum feladata, hogy gyűjtse, megőrizze és bemutassa a Kárpát-medence és Magyarország történetére vonatkozó emlékeket az őskortól napjainkig.

Világhírű régészeti tárgyak, a magyar történelem és művelődéstörténet felbecsülhetetlen értékű kincsei találhatóak a termekben. Legszebb tárgyait kiállításokon láthatják, mint pl. a koronázási palástot, melyet a felirata szerint Szent István király és Gizella királyné ajándékozott miseruhaként a székesfehérvári bazilikának 1031-ben. A bizánci selyemből készült textíliát koronázási palásttá a XII. század végén alakították át.

A múzeum belső udvara alatt különleges és elegáns új kiállítási térben, valamint a közönség elől elzárt, most átalakított földszinti területen mutatkozik be Magyarország és a tágabb régió egyik legjelentősebb római kőgyűjteménye és középkori, valamint kora újkori kőtárunk. A különféle feliratokkal díszített római régészeti emlékek elsőrendű történelmi források. Az antikvitással kapcsolatos ismereteinket egészítik ki azokon a területeken, amelyekre nézve nem maradtak fenn az ókori történetírók híradásai.

A középkori kőtár a múzeum gazdag sírkőgyűjteményét és középkori építészetünk jelentősebb korszakainak emlékeit őrzi. A legérdekesebb darabok közül például itt látható a székesfehérvári bazilikában végzett első (1862-es) ásatásból származó pillérfőtöredék vagy legkorábbi, a XIII. század elejéről származó sírkő.

A Magyar Nemzeti Múzeum múzeumpedagógusok közreműködésével programokat ajánl alsó tagozatos gyermekeknek is. A kiállítások feldolgozását tematikus egységenként, történelmi koronként, művelődés-történelmi témánként javasolják.

A Magyar Nemzeti Múzeum régen

A 8–11 évesek részére szervezett múzeumi foglalkozás időtartama 1,5–2 óra.

Felépítése: A választott kort/témát bemutató kiállításrész – a gyerekek életkorának megfelelő, pedagógiai szempontból megszerkesztett – múzeum pedagógiai feldolgozása után a korra/ témára jellemző, tárgyhoz hasonló, annak formáját, jellegzetességeit, stílusjegyeit idéző tárgyat készítenek a gyerekek. A programokhoz minden szükséges eszközt és anyagot biztosítanak.

Tantárgyi ajánlás: Alsó tagozat, történelmi olvasmányok – vizuális kultúra – (tárgy- és környezetkultúra).

A Magyar Nemzeti Múzeum napjainkban

– *Szent István és műve, az államalapítás*

Választható egy tárgy készítése: zászlós lándzsa, ékszer, templom-makett vagy oklevél.

– *Mátyás király uralkodása*

Választható egy tárgy készítése: Mátyás-zászló, reneszánsz fejdísz vagy pajzs.

– *A török kori Magyarország*

Választható egy tárgy készítése: török sisak vagy tug (lófarok, jelvény).

– *A Rákóczi-szabadságharc*

Választható egy tárgy készítése: párta, Rákóczi-zászló vagy fokos.

– *A reformkor és 1848–49*

Választható egy tárgy készítése: huszárcsákó vagy honvédzászló

A *Históriás történelmi* játszóházba játszani hívják a gyerekeket: visszavárársolják az időt, felelevenítenek egy-egy kort a gyerekekkel. Elkészítik annak jellegzetes tárgyait, viseleti darabjait, s együttes, közös játékkal felidézik a mindennapi vagy ünnepi eseményeket.

A játszóház 2–2,5 órás program, melyben minden gyerek egy-egy tárgyat készíthet el, hiszen ennek a tárgynak használójaként-viselőjeként kapott szerepkörében vesz részt, lesz részese a korfelidéző közös játéknak.

A koronázási palást

A históriás történeti játszóház fantáziára és beleélésre épülő játékoságát a 3–6. osztály képes a legintenzívebben átélni, ezért elsősorban nekik ajánlják. A programokhoz minden szükséges anyagot és eszközt biztosítanak.

– Honfoglaló eleink

Választható foglalkozások: tarsoly, hajfonatkorong, öv, süveg, táltosdobocska, életfa, szablya készítése, tarsolylemez, ruhaveret domborítása, sámánszövés, hálócsumózás, ostorfonás, rovásírás.

Korfelidéző játék: a foglalkozások végén összegyűlnek a gyerekek egy képzeletbeli jurtában, s a munka próbája után az ügyesség és fegyelem próbái következnek. Végül a táltos a közösség tagjává avatja a résztvevőket.

– Szent István törvényt napja

Választható foglalkozások: zászlós lándzsa, pajzs, kard, sisak, templom-makett, könyvborító, női fejdísz, ékszer készítése, kehelytartó hímzése, oklevél írása, pénzverés.

Korfelidéző játék: az ispán a király nevében törvényt napot tart, ahol az új törvények szerint tesz igazságot. A törvényt nap után a megjelentek vadlúd vadászaton vesznek részt.

– Várak-lovagok

Választható foglalkozások: lovagi sisak, címerpajzs, zászló, csúcsos fejdísz, gyöngyös hajpánt, ékszer, palástcsat, vármakett, lovagbábkészítése, adománylevél írása, pecsételés, iniciálé rajzolása.

Korfelidéző játék: A várudvaron lovagi tornán mutatják ügyességüket az ifjak. Az arra érdemeseket a várúr lovaggá üti, majd közös lovagkori tánccal köszönnek el egymástól.

Ezek a foglalkozások játékosak, az alsós gyerekek nagy lelkesedéssel vesznek részt az alkotó és korfelidéző foglalkozásokon. A múzeumból hazatérve élményrajzaikon a gazdag formavilág a korstílusnak megfelelően jelenik meg.

A tárgy- és környezetkultúra tanulásának és tanításának egy korszerű szemlélete hozzájárul a gyermek komplex gondolkodásához és az ismeretszerzéshez.

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM – BUDAPEST

Magyarország egyik legjelentősebb közgyűjteménye 1906-ban nyitotta meg kapuit a látogatók előtt. Az épület tervezésével Schickedanz Albertet és Herczog Fülöpöt bízták meg, akinek nevéhez fűződik a millenniumra kialakított köztér két másik jelentős építészeti alkotása, a Millenáris Emlékmű és a Műcsarnok kivitelezése is.

Az emeleti termekben található az eredeti alkotásokat tartalmazó képtár.

A szépművészeti Múzeum gyűjteményeinek alapját a Nemzeti Múzeum képtárának (Jankovich-, Pyrker-gyűjtemény) és a Tudományos Akadémia palotájában elhelyezett Országos Képtárnak (Esterházy-, Ipolyi-gyűjtemény) állománya alkotja. E két kollekció egyesítésével és az azt követő vásárlásokkal és adományokkal igen jelentős képzőművészeti közgyűjtemény alakult ki. A legjelentősebb részét az Országos Képtár képei, a világhírű Esterházy képtár alkotta. 1870-ben került a magyar állam tulajdonába. Több mint 1000 kép, 3500 rajz és mintegy 50 000 metszet elsődlegesen az Itáliai művészet (Raffaello, Coreggio, Bronzino, Veronese, Tiepolo), Zurbaron, Cano, Murillo, Carreno a spanyol gyűjtemény alapja.

Gyűjtemények:

Egyiptomi és Antik Gyűjtemény

Régi Képtár

Grafikai Gyűjtemény

Régi Szoborgyűjtemény

Könyvtár: 100000 kötet – az ország legrégebb és legnagyobb művészettörténeti, régészeti szakkönyvtára.

A szobrászati részben Rodin, Maillol és Mennier alkotásai a leghíresebbek.

A Szépművészeti Múzeum munkatársai füzeteket jelentetnek meg, amelyekben feladatlapok találhatóak egy-egy gyűjteményhez. A múzeumi órák ezeknek a segítségével élményszerű.

Pl.: Simon Eszter – Marie Ludewigs: *Először a múzeumban* (Képes kalauz gyerekek számára). – Feladatlap festménnyel:

Németalföldi-Flamand–Holland Gyűjtemény

Pieter Brueghel, a Gyermekjátékok című kép festője egy messze földön híres flamand művészcsalád tagja volt. Itt egy jellegzetes képet fest korának gyerekeiről.

- Nézd meg közelebbről a gyerekeket! Olyanok, mint Te és a barátaid? Vedd szemügyre a ruhájukat! Akkoriban nem volt illő fedetlen fővel az utcára menni.
- Szemléljük meg a különféle sapkákat! Látsz valakit fejfedő nélkül?
- A művész sokféle színt használ a képén. Melyik az a szín, amelyik leggyakrabban előfordul?
- Hol látsz pirosat a festményen?

Pieter Brueghel: *Gyermekjátékok*

- Mi minden történik a képen?
- Milyen évszak van?
- Írj le három szót, ami szerinted leírja a festmény hangulatát!

Petrovics Elek igazgató (1914–1935) meghatározó egyénisége volt a Szépművészeti Múzeumnak. Célja a gyűjtemények fejlesztése és tudományos rendezése volt. Két évtizeden át tartó működése alatt a múzeumnak új gyűjteményei, kiállításai születtek. A tudományos munka is új lendületet nyert működésének ideje alatt.

A lendületes újjászervezés és kiállítás rendezés további bizonyítékai között tarthatjuk számon az állandó kiállítások megrendezését:

Régi Szoborgyűjtemény /1950/

Modern Külföldi képtár /1951/

Modern Szoborgyűjtemény /1952/

Freskók állandó tárlata /1953/

Új Magyar Képtár /1954/

A Görög–Római gyűjtemény első része /1951/

A Görög–Római gyűjtemény második része /1955/

Grafikai gyűjtemény /1947–tól/

A 14. századtól napjainkig terjedő időszak európai művészetének köréből mintegy 10 000 rajzot és 100 000 sokszorosított grafikát őriz, közöttük Leonardo, Raffaello, Tiepolo, Dürer, Granach, Poussin, Rembrandt, Van Gogh, Delacroix, Manet, Cézanne, Toulouse-Lautrec és Pablo Picasso lapjait. A papír fényérzékenysége miatt a rajzok és grafikák nem szerepelnek állandó kiállításon, hanem különböző válogatásokban, időszakos bemutatókon láthatók a múzeum földszinti, felújított Grafikai Kiállítótermében.

A rekonstrukció biztató eredménye az 1993-ban megnyitott új, mélyföldszinti terem, amelyek a helyhiány gondját már jelentős mértékben enyhíteni tudták. Itt nyert elhelyezést az Egyiptomi Gyűjtemény 1996-ban kialakított új, korszerű kiállítása.

Jelentős eredmény a Görög-római kiállítás megrendezése is, valamint a XIX. Századi Gyűjtemény Kiállítása az impozáns földszinti termekben.

A Modern Gyűjtemény 19. és 20. századi festményeket és szobrokat egyaránt tartalmaz.

A francia mesterek művei közül Delacroix, Courbet, Renoir, Gauguin, Manet, Monet, Pissaro és Cézanne alkotásai kiemelkedők.

A XX. század művészetét Oskar Kokoschka és Marc Chagall alkotásai képviselik. 1969-ben Victor Vasarely jelentős műveket adományozott a gyűjtemény gyarapításához Magnelli, Albers, Dewasne és Jakobsen műveiből.

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM BUDAPEST

Az Országos Magyar Királyi Iparművészeti Múzeum és Iskola felépítéséről határoztak 1890. április 14-én. Az Üllői út Kinizsi és Rákos (ma Hőgyes Endre) utca közé eső telkének 1552 négyszögölnyi részét vásárolták meg.

A titkos, jeligés pályázatra 12 tervsorozat érkezett, amelyek közül az első díjat Lechner Ödön és Pártos Gyula nyerték el.

Lechner–Pártos terve szerint a kerámiadísztés és burkolat Zsolnay Vilmos, a színes üvegornamentika Forgó és Társa, az épületesztalos-munka Michl Alajos, a berendezés Thék Endre, és még számos magyar és külföldi szakember terve alapján készültek el. A szobrászati díszek Oppenheimer Ignác, a belső festés Reismann Károly Miksa keze munkáját dicséri, amely 1897. nov. 20-ra készült el teljesen, de 1896. okt. 25-én I. Ferenc József már megnyitotta. A színes majolikával burkolt csodálatos épület mellett érzéketlenül elmenni nem lehet.

Az elmúlt évtizedek alatt kétségtelenül bebizonyosodott, hogy az Iparművészeti Múzeum épülete úgy is értékes, mint Lechner a magyar formanyelv kialakítására irányuló programjának első jelentős példája.

Az Iparművészeti Múzeum épülete

A legkorszerűbb szerkezetek és a hozzájuk kifejlesztett helyi anyagokból magas művészi színvonalon megformált tömeg és egyéni forma harmóniája által az egyetemes építészettörténet historizáló szakaszának lezárását, illetve a magyar szecesszió kezdetét jelenti.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy az Iparművészeti Múzeum az eszmei tartalom megfogalmazásától (múzeum: magasba törő, a város távolabbi pontjairól idecsalogató majolika lanternával, a sokat ígérő díszes főbejárati nyitott előcsarnokkal) a funkció tökéletes szervezésén át a korszerű anyagokig és szerkezetekig, illetve a tömegeknek és formáknak emberi léptékűvé bontásáig harmonikus, egységes, korszerű művészi alkotás.

Az iskolán kívüli közös foglalkozások

URÁNIA NEMZETI FILMSZÍNHÁZ

Nem egy egyszerű mozi, hanem a világon egyedülálló Nemzeti Filmszínház nyitotta meg kapuit 2002. április 1-jén, a Bánk bán című magyar film vetítésével.

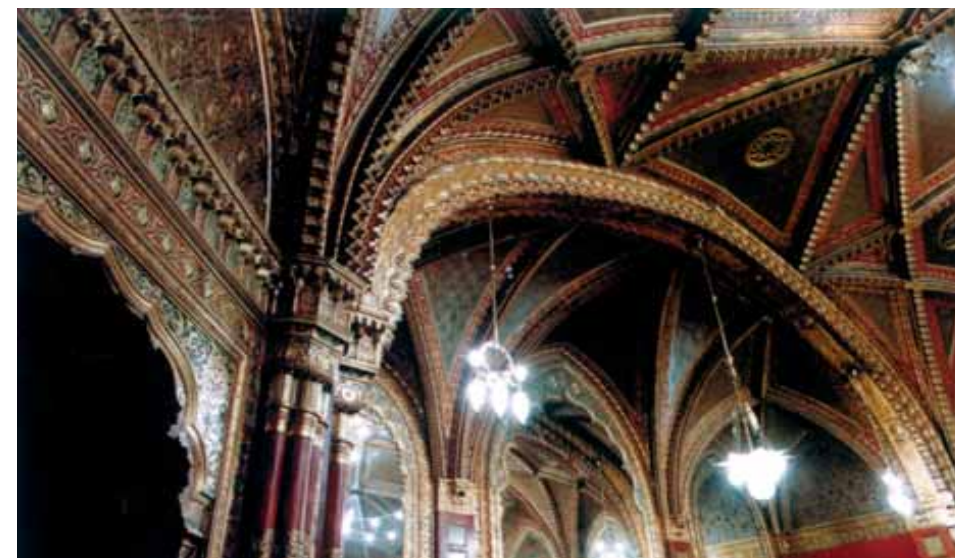
1895-ben Schmahl Henrik mulatónak tervezte. A '30-as években kialakított velencei gót stílusban, egzotikus mór díszítőelemekkel és páratlan hangulattal az Uránia pompás épület.

Az épületben működött már török kávézó, majd az Uránia Magyar Tudományos Színházi Egylet. Itt vetítettek először némafilmeket, s 1901-ben a tetőterazon forgatták – Blaha Lujza, Fedák Sári, Márlens Emília és mások közreműködésével – az első magyar játékfilmet a „Táncz”-ot. Átmenetileg a Nemzeti Színház, illetve a Vígszínház is működött e falak között, majd 1917-ben átalakították az épületet, hogy helyiségei alkalmasak

legyenek a mozilátogatók folyamatos fogadására. 1929-től bővítették korszerű filmszínházzá, többek között ekkor alakították ki a 650 fős nézőteret is.

Az Uránia Nemzeti Filmszínház a magyar film minden műfajának bemutatását biztosítja. Klasszikusokon túl bemutatják majd a filmforgalmazásban eltűnő értékeket, rövid- és dokumentumfilmeket, kisjátékfilmeket, portrékat, ismeretterjesztő sorozatokat is, de az alkotói műhelyek, kis stúdiók, különböző produkciós irodák, televíziós műhelyek is lehetőséget kapnak filmjeik bemutatására. Szeretnék elérni, hogy a magyar filmek premierjére az Urániában kerüljön sor.

Egy budapesti kirándulás alkalmával az Uránia meglátogatása és egy film (életkori sajátosságaiknak megfelelő) megnézése maradandó „mozi”-élményt nyújtana diákjainknak.

HOLLÓKŐ

Budapesttől alig 100 km-re esik. A híres Ófalu 1987 óta szerepel az UNESCO Világörökségének listáján. Nem egyszerű skanzen, ami múzeum-szerűen mutatja be a népi múlt emlékeit, hanem a mai napig igazi, élő település.

Régi építészeti formát mutató, de csak a XX. század elején épült lakóházak közül többet még ma is lakóépületnek használnak. Az aprócska, csúcsíves ablakaival középkorinak tűnő, de csak a XIX. századi templom, az ünnepekre és vasárnapra felöltött palóc viselet a még mindig gyakorolt régi szokások, mind-mind a falu élő jellegét erősítik.

Hollókő környékén, gyakran kerül a szemünk elé a szikla tetejére épített vár.

A XII–XIII. századból fennmaradt írásos emlék szerint az egész környék, így a vár is a Kacsics nemzetség birtoka volt.

A hollókői vár

Gazdag történelmi múltja, értékes régészeti leletei a szakembereket és a kulturális értékeinket megismerni akaró emberek ezreit vonzza.

Hollókő, Nógrád megye legépebben maradt vára. Eredeti állapotának helyreállítása 1996-ra fejeződött be. A vár külső udvarában, az egyik régi gazdasági épületben kapott helyet a vár történetét és helyreállítását bemutató kiállítás.

Az ásatások során előkerült tárgyak egy része, kerámiatöredékek, farragványok, ágyúgolyók, fegyvermaradványok láthatók itt.

A vár falairól festői kilátás nyílik a Cserhát vonulataira.

Tanulmányi kirándulás során néprajzi, történelmi, földrajzi és kultúrtörténelmi ismeretekkel gazdagíthatjuk tanítványainkat és megismertetjük hazánk tájainak szépségeivel is.

Hollókői utcarészlet és látkép

FORRÁSMUNKÁK

- A Louvre Képtára** (Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1964.)
- Ancient Corinth** (Athens, Editions Hannibal, 1990.)
- Aradi Nóra:** *A művészet története Magyarországon* (Gondolat, Budapest, 1983.)
- Aradi Nóra:** *Fényes Adolf* (Corvina, Budapest, 1979.)
- Balassa–Ortutay:** *Magyar néprajz* (Corvina Kiadó, Budapest, 1979.)
- Boldizsár Iván:** *Magyarország útikönyv, 1955.*
Esküvő magazin 2000/2.
- Gombrich, E. H.:** *A művészet története* (Gondolat, Budapest, 1974.)
- Haulisch Lenke:** *Vaszary János* (Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1978.)
- Hewdick, Jane:** *A virágkötészet művészete* (Holló és Társa Könyvkiadó, 1996.)
- Híres festők** – Hetilap 1; 3; 9; 15; 20; 27; 33; 66; 71; 79; 102; 103; 115; 117; Húsvét
- Japán fametszetek** (Corvina, Budapest, 1994.)
- Jean Dubuffet** (Ludwig Múzeum Budapest – Kortárs Művészeti Múzeum 2004.)
- Jewellery and Metalwork in the Museums of Georgia** (Aurora Art Publishers, Leningrad, 1986.)
- Karátson Gábor:** *Miért fest az ember?* (Műhelytitkok sorozat, Corvina, Budapest, 1975.)
- Kárpáti Andrea:** *Művészet és élet 2.*
- Kovács Károly:** *Népművészet I., II.* (Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994.)
- Környeiné–Reegnné:** *Tér–forma–szín* (Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2001.)
- Krónikás** (A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának a lapja 2002/2. szám)
- Larousse: Lovagvárak,** Új képes történelem sorozat
- Magyar várak** (Officina Kiadó, 1996.)
- Művészet dióhéjban** (Corvina, Budapest, 1976.)
- Rajzolás és Festés** (Eaglemoss Int. Ltd.)
- Renoir művészete** (Corvina, Budapest, 1986.)
- Szabó Attila:** *Művészettörténet képekben* (A-K-G-A Junior Kiadó, Budapest, 2001.)
- Szabó Attila:** *Művészettörténet vázlatokban* (A-K-G-A Junior Kiadó, Budapest, 1996.)
- Szentkirályi Zoltán:** Az építészet világtörténete
- The 6th Annual World Children's Picture Contest – Commemorative Book of Winners** (IE-NO-HIKARI Association)
- V. Ember Mária:** *Régi textíliák* (Magyar Helikon Corvina Kiadó, Budapest, 1980.)
- Zombori Béla:** *Művészeti és építéstörténeti kifejezések gyűjteménye* (Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1997.)
www.imm.hu

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezető	3
A rajz és vizuális kultúra tantárgy 4. évfolyamának tanterve	4
Tanítási terv	11
Tanmenet.....	12
Tanmenet – kibővített –	44
Óravázlatok	48
Projektek	60
A Rajz és vizuális kultúra óra tervezése és általános jellemzői	65
Múzeumok, kiállítások, közgyűjtemények látogatása	77
Az iskolán kívüli közös foglalkozások	84
Forrásmunkák	87